

LASTEN KALTOINKOHTELUN TUNNISTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Siiri Nelimarkka
Pro gradu -tutkielma
Hoitotiede
Preventiivinen hoitotiede
Itä-Suomen yliopisto
Terveystieteiden tiedekunta
Hoitotieteen laitos
Huhtikuu 2018

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	7
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	3
2.1	Katsaus lasten kaltoinkohtelua koskevaan tutkimukseen	3
2.2	Lasten kaltoinkohtelu	4
2.3	Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen.....	5
2.4	Lasten kaltoinkohtelun tunnistamista estävät tekijät.....	7
2.5	Lasten kaltoinkohtelun riskitekijät	8
2.6	Varhaiskasvatus lapsen kasvun tukena.....	9
2.7	Yhteenvedo tutkimuksen lähtökohdista	10
3	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	12
4	TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT	13
4.1	Tutkimusaineisto	13
4.2	Aineiston analyysi	14
5	TULOKSET	16
5.1	Lasten kaltoinkohtelun määrittely	16
5.2	Varhaiskasvatustyöntekijöiden omat kokemukset lasten kaltoinkohtelusta työssään	20
5.3	Varhaiskasvatustyöntekijöiden lasten kaltoinkohtelun tunnistamistavat	20
5.4	Tunnistamista estävät tekijät varhaiskasvatustyöntekijöiden näkökulmasta.....	24
5.5	Lasten kaltoinkohtelulle altistavat tekijät varhaiskasvatustyöntekijöiden näkökulmasta ..	26
5.6	Varhaiskasvatustyöntekijöiden rooli lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa.....	30
5.7	Varhaiskasvatustyöntekijöiden osaaminen lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa	33
5.8	Varhaiskasvatustyöntekijöiden tuen tarve lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen.....	34
6	POHDINTA	36
6.1	Tutkimustulosten tarkastelua.....	36
6.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	40
6.3	Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet.....	42
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	

Terveystieteiden tiedekunta
Hoitotieteen laitos
Hoitotiede
Preventiivinen hoitotiede

Nelimarkka, Siiri

Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen
varhaiskasvatuksessa
Pro gradu -tutkielma, 54 sivua, 4 liitettä
(8 sivua)

Ohjaajat:

Professori Katri Vehviläinen-Julkunen
ja professori Eija Paavilainen,
Tampereen yliopisto

Huhtikuu 2018

Lasten kaltoinkohtelu on maailmanlaajuinen ongelma ja aiheuttaa lapsille pysyviä seurauksia jopa aikuisiälle saakka vaarantaen lapsen fyysisen ja psyykkisen terveyden. Se aiheuttaa myös yhteiskunnalle vaikeasti laskettavia kustannuksia. Sen muotoja ovat fyysinen, psyykinen ja seksuaalinen kaltoinkohtelu sekä laiminlyönti. Sen tunnistaminen on moniammatillinen haaste, ja etenkin varhaiskasvatustyöntekijöiden rooli siinä on merkittävä, sillä he ovat lasten kanssa tekemisissä päivittäin. Lasten kaltoinkohtelua on tutkittu kansainvälisesti runsaasti terveydenhuollon näkökulmasta, mutta varhaiskasvatuksen näkökulmasta hyvin vähän.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lasten kaltoinkohtelun tunnistamista varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä varhaiskasvatustyöntekijät tietävät lasten kaltoinkohtelusta; mitkä tekijät sille heidän tietämyksensä mukaan altistavat, miten sitä voidaan tunnistaa, mitkä ovat sille altistavia riskitekijöitä, mikä on heidän roolinsa ja osaamisensa sen tunnistamisessa ja miten heidän osaamistaan voitaisiin kehittää.

Tämä laadullinen tutkimus toteutettiin ryhmähaastatteluina kolmessa päiväkodissa. Osallistujat (n=16) olivat eri ikäisiä ja eri pituisen työkokemuksen omaavia varhaiskasvatustyöntekijöitä. Haastattelut toteutettiin huhti-lokakuussa vuonna 2017. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Valtaosa varhaiskasvatustyöntekijöistä oli kohdannut lasten kaltoinkohtelua työssään. Heidän arvio osaamisestaan sen tunnistamisessa vaihteli paljon. Varhaiskasvatustyöntekijöillä oli pääosin hyvät tiedot lasten kaltoinkohtelusta, sen riskitekijöistä ja altistavista tekijöistä, mutta he kokivat tarvitsevansa enemmän tietoa ja taitoja sen tunnistamiseen. Uutena lasten kaltoinkohtelun muotona varhaiskasvatustyöntekijät mainitsivat sosiaalisen median ja älylaitteiden käytön. Myös vanhempien urakeskeisyys, kiire, itsekkyyys ja mukavuudenhalu katsottiin uusiksi, viime vuosien aikana lisääntyneeksi ongelmaksi, joka voi altistaa lasten kaltoinkohtelulle.

Varhaiskasvatustyöntekijät tarvitsevat lisää koulutusta lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen työssään. Etenkin sosiaalisen median ja älylaitteiden käytön vaikutusta lapsiin ja perheisiin sekä niiden käyttöön liittyvää neuvontaa tulisi tulevaisuudessa tutkia lisää.

Avainsanat: lasten kaltoinkohtelu, tunnistaminen, varhaiskasvatus

Nelimarkka, Siiri

Recognizing of child maltreatment in early childhood education
Master's thesis, 54 pages, 4 attachments (8 pages)
Professor Katri Vehviläinen-Julkunen and professor Eija Paavilainen,
University of Tampere

Supervisors:

April 2018

Child maltreatment is a global problem and causes permanent consequences for children even up to the adulthood, endangering child's physical and mental health. It also causes costs for society that are difficult to calculate. It includes physical, psychological and sexual abuse and neglect. Identifying child maltreatment is a multi-professional challenge and especially the role of early childhood workers is significant as they are dealing with children every day. Child maltreatment has been studied widely all over the world from the point of view of health care but very little from the point of view of early childhood education.

The purpose of this study was to describe the identification of child maltreatment in early childhood education. The aim of the study was to find out what early childhood workers know about child maltreatment; what are the factors that cause child maltreatment, how can it be identified, what are the prone risk factors, what is early childhood educators' role and competence in identifying it and how to develop their skills. Information can be used to develop child maltreatment identification in early childhood education and multiprofessionally.

This qualitative study was conducted in group interviews in three kindergartens. Participants (n = 16) were of different age early childhood education workers with different working experience. Interviews were conducted in time between April and October in 2017. The material was analyzed by inductive content analysis.

The majority of early childhood workers had experienced child abuse in their work. Their estimate of their expertise in identifying it varied a lot. Early childhood workers mostly had good knowledge of child maltreatment, its risk factors and the factors that threatened it, but felt they needed more knowledge and skills to identify it. As a new form of child maltreatment, early childhood workers mentioned the use of social media and smart devices. Parents' careers, rush, selfishness, and desire for comfort were also considered as an increased problem that could expose the child maltreatment.

Early childhood workers need more training to identify child maltreatment in their work. In particular, the impact of the use of social media and smart devices on children and families should be further investigated in the future.

Keywords: child maltreatment, identification, early childhood education

1 JOHDANTO

Yhdistyneiden kansakuntien hyväksymä lapsen oikeuksien yleissopimus (1989) kieltää kaiken lapsiin kohdistuvan väkivallan. Suomi puolestaan on yksi ensimmäisistä lapsen ruumiillisen kurituksen kieltävistä maista. Silti lasten kaltoinkohtelua esiintyy laajalti niin Suomessa kuin maailmanlaajuisestikin. (Lepistö ym. 2017.) Kaltoinkohtelusta aiheutuu lapsille pysyviä fyysisiä ja psyykkisiä haittoja ja sillä voi olla kauaskantoiset seuraukset aikuisiälle saakka. Lasten kaltoinkohtelusta koituu myös yhteiskunnalle vaikeasti laskettavia kustannuksia. Lasten kaltoinkohtelu on sitä kohtaavien ammattilaisten parissa herkkä aihe. Lisäksi sen tunnistaminen on vaikeaa ja siihen on saatavilla vähän koulutusta. Siksi kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen on haastavaa. (Duodecim 2008, Hotus 2015, Pabis ym. 2010.)

Lapsilla on oikeus turvalliseen elämään. Siitä päävastuussa ovat lasten vanhemmat. Toissijainen vastuu lasten suojelusta on yhteiskunnalla sekä lapsen ja vanhempien kanssa tekemisissä olevilla työntekijöillä. (YK 60/1989, Lastensuojelulaki 417/2007.) Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa työntekijät tekemään lastensuojeluilmoituksen lapsista, joiden tilanne vaatii lastensuojelutarpeen selvitystä.

Lasten kaltoinkohtelulla tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä ja seksuaalista kaltoinkohtelua sekä laiminlyöntiä. Fyysinen kaltoinkohtelu voi tarkoittaa esimerkiksi lapsen lyömistä, tukistamista, kuristamista tai ravistelua ja aiheuttaa lapselle muun muassa kipua, ihovaurioita, murtumia ja pään vammoja. Psyykkinen kaltoinkohtelu puolestaan tarkoittaa esimerkiksi lapsen nöyryyttämistä, uhkailua, nimittelyä tai pelottelua. Seksuaalinen hyväksikäyttö tarkoittaa, että lapsi altistetaan seksuaaliseen kanssakäymiseen. Laiminlyönti puolestaan tarkoittaa lapsen perustarpeiden, kuten ruokailun, hygienian ja turvallisuuden huolehtimatta jättämistä. (Jackson ym. 2015, Krug ym. 2005, Käypä hoito 2013, Paavilainen & Flinck 2013.) Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen on haastavaa, mikäli fyysisiä kaltoinkohtelun merkkejä ei ole havaittavissa. Siksi erityisesti laiminlyönti ja psyykkinen kaltoinkohtelu ovat haastavia tunnistaa. (Krug ym. 2005, Hotus 2008.)

Varhaiskasvatuksessa, eli lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamassa, lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevassa ja hyvinvointia edistävässä kokonaisuudessa, käy valtaosa Suomen alle kouluikäisistä lapsista. Varhaiskasvatusta

järjestetään esimerkiksi päiväkodeissa ja perhepäivähoidoissa. (THL 2017.) Varhaiskasvatustyöntekijöitä ovat useimmiten lastentarhaopettajat, erityislastentarhaopettajat, lastenhoitajat sekä sosionomit. He kohtaavat työssään päivittäin hyvin erilaista lähtökohdista tulevia lapsia ja perheitä ja haasteena heidän työlleen on nykyään muun muassa monikulttuuristuminen, aiempaa monimuotoisemmat perherakenteet sekä avioeroperheet. (Karila ym. 2013.) Inkilän (2015) mukaan lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen on moniammatillinen haaste ja se on niin päivähoiton, terveydenhuollon kuin poliisinkin tehtävä. Varhaiskasvatustyöntekijöiden rooli lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa on merkittävä, mutta aihetta on tutkittu kansainvälisesti vähän. Lasten kaltoinkohtelun muotoja, sille altistavia riskitekijöitä ja sen tunnistamista hoitotyössä on sen sijaan tutkittu Suomessa ja kansainvälisesti runsaasti. (Esmaeili ym. 2014, Louwers ym. 2012, Paavilainen & Flinck 2013, Smeekens ym. 2016.)

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on kuvata lasten kaltoinkohtelun tunnistamista varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä varhaiskasvatustyöntekijät tietävät lasten kaltoinkohtelusta; mitkä tekijät sille heidän tietämyksensä mukaan altistavat, miten sitä voidaan tunnistaa, mitkä ovat sille altistavia riskitekijöitä ja mikä on heidän roolinsa ja osaamisensa sen tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa sekä miten heidän osaamistaan sen tunnistamisessa voitaisiin kehittää. Tietoa voidaan hyödyntää lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen kehittämiseen varhaiskasvatuksessa ja moniammatillisesti.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Katsaus lasten kaltoinkohtelua koskevaan tutkimukseen

Tiedonhaku tehtiin keväällä 2016 ja täydennyshaku loka-marraskuussa 2017. Haut tehtiin Scopus-, PubMed- ja Cinahl (EBSCO) -tietokannoista. Hakuja rajatessa kieliksi valittiin englanti ja suomi. Muina hakukriteereinä oli, että haettavat tutkimukset olivat joko artikkeleita tai kirjallisuuskatsauksia. Vuosirajauksena tutkimusartikkeleita haettaessa käytettiin ensimmäisessä haussa vuosia 2006–2017. Täydennyshaussa aikarajaus oli 2013–2017. Hakusanoja olivat child, maltreatment, abuse, recognize, identify ja vuonna 2016 tehdyissä hauissa lisäksi nursing. Täydennyshauista nursing jätettiin pois, koska tutkimusten ei haluttu rajautuvan vain hoitotyöhön.

Cinahlista edellä mainituilla kriteereillä löytyi 195 hakutulosta, joista otsikoiden, tiivistelmien ja koko tekstien lukemisen jälkeen mukaan valikoitui 2 tutkimusta. Scopuksesta hakutuloksia saatiin ensimmäisessä tiedonhaussa 295; loppujen lopuksi näistä neljä valittiin mukaan. Täydennyshaussa Scopuksesta löytyi 557 hakutulosta ja mukaan valittiin neljä tutkimusta. Pubmedista puolestaan löytyi ensimmäisessä tiedonhaussa 495 hakutulosta ja mukaan valittuja tutkimuksia oli viisi; täydennyshaussa taas Pubmed tuotti 375 hakutulosta ja näistä mukaan valittiin yksi uusi tutkimus. On huomioitava, että täydennyshauissa valittaviin tutkimuksiin karsiutuivat myös ne tutkimukset, jotka oli löydetty jo kevään 2016 tiedonhaussa. Lisäksi manuaalisella haulla valittiin mukaan kaksi tutkimusta.

Yhteensä tiedonhaku tuotti näin ollen 18 tutkimusta, jotka muodostavat teoriataustan tälle pro gradu -tutkielmalle. Tutkimukset on kuvattu tutkimustaulukossa (Liite 4). Tutkimuksista kymmenen oli määrällisiä ja kahdeksan laadullisia. Määrälliset tutkimukset oli toteutettu pääosin kyselytutkimuksena ja niiden lisäksi pitkittäistutkimuksena sekä vertailututkimuksena; laadulliset taas haastatteluina, tapaustutkimuksena, koe-kontrolliasetelmin tai interventiotutkimuksena. Mukana oli lisäksi kaksi systemaattista kirjallisuuskatsausta.

2.2 Lasten kaltoinkohtelu

Lasten kaltoinkohtelu on yleinen ongelma niin länsimaissa kuin maailmanlaajuisestikin (Lepistö ym. 2017, Pabis ym. 2010). Perheensisäinen kaltoinkohtelu heikentää koko perheen elämänlaatua ja vie runsaasti terveydenhuollon resursseja, kuten aikaa ja erityisosaamista (Leppäkoski ym. 2014). Kaltoinkohtelu aiheuttaa lapsille pysyviä psyykkisiä ja fyysisiä vaurioita ja sillä on kauaskantoiset seuraukset jopa aikuisiälle asti aiheuttaen muun muassa syrjäytymistä. Syömishäiriöt, päihdeongelmat, traumaperäinen stressireaktio ja huono koulumenestys ovat yleisiä kaltoinkohtelun seurauksia. Pahimmillaan kaltoinkohtelu voi johtaa jopa kuolemaan. Lasten kaltoinkohtelu aiheuttaa myös yhteiskunnalle kustannuksia, joita on vaikea laskea. Tutkimusten mukaan viranomaisten tietoon kantautuu vain noin kymmenesosa lasten kaltoinkohtelutapauksista. (Armour ym. 2014, Ben-Natan ym. 2013, Duodecim 2008, Lepistö ym. 2017, Paavilainen & Flinck 2015, Pabis ym. 2010.) Koska lasten kaltoinkohtelu on aiheena hyvin herkkä, sen tunnistaminen on haastavaa, sosiaali- ja terveystieteen työntekijöiden koulutus aiheeseen liittyen on puutteellista ja perheen yksityisyydensuojaa halutaan kunnioittaa, on sen tunnistaminen ja siihen puuttuminen haasteellista (Paavilainen & Flinck 2015).

Lasten kaltoinkohtelu tarkoittaa fyysistä, psyykkistä ja seksuaalista kaltoinkohtelua sekä laiminlyöntiä. Kaltoinkohtelun eri muotoja voi esiintyä yksinään tai samanaikaisesti; esimerkiksi fyysiseen kaltoinkohteluun liittyy usein myös psyykinen kaltoinkohtelu. Kaltoinkohtelun muotojen yleisyys vaihtelee paljon kulttuureittain. (Armour ym. 2014, Ben-Natan ym. 2013, Leppäkoski ym. 2014.)

Fyysisellä kaltoinkohtelulla tarkoitetaan tavallisimmin esimerkiksi lapsen tukistamista, lyömistä, kuristamista tai ravistelua ja se on kaltoinkohtelun muodoista yleisin. Fyysinen kaltoinkohtelu aiheuttaa lapselle muun muassa kipua, ihovaurioita, murtumia, pään vammoja ja sisäisiä vaurioita. (Ben-Natan ym. 2013, Krug ym. 2005, Paavilainen & Flinck 2013.) Psyykkisellä kaltoinkohtelulla tarkoitetaan muun muassa lapsen uhkailua, nöyryyttämistä, halveksuntaa, nimittelyä tai pelottelua. Psyykinen kaltoinkohtelu on useimmiten yhteydessä muihin kaltoinkohtelun muotoihin, mutta sitä voi esiintyä myös yksinään. Psyykinen kaltoinkohtelu on hyvin yleinen mutta myös vaikeasti tunnistettava kaltoinkohtelun muoto. (Armour ym. 2014, Krug ym. 2005, Toros & Tiirik 2014.) Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tarkoittaa nimensä mukaisesti lapsen altistamista

seksuaaliseen kanssakäymiseen ja on Rikoslain 39/1889 mukaan laitonta. Seksuaalinen hyväksikäyttö on kuitenkin perheen sisällä hyvin harvinaista. (Armour ym. 2014, Käypä hoito 2013.) Ben-Natanin ym. (2013) tutkimuksen mukaan tytöt kohtaavat seksuaalista kaltoinkohtelua enemmän kuin pojat. Laiminlyönti puolestaan tarkoittaa, että lapsen fyysisistä ja psyykkisistä perustarpeista, kuten ravistemuksesta, hygieniasta ja turvallisuudesta sekä rakastettuna olemisesta ei huolehdi. Laiminlyönti voi pitkällä aikavälillä olla lapselle jopa haitallisempaa kuin fyysinen kaltoinkohtelu. (Krug ym. 2005, Hotus 2008.)

2.3 Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen

Lasten kaltoinkohtelun ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen on tärkeää, koska kaltoinkohtelu vaarantaa lapsen terveyden. Sen tunnistaminen on kuitenkin usein haastavaa etenkin, jos lapsessa ei ole nähtävissä fyysisiä kaltoinkohtelun merkkejä, kuten vammoja. Sen vuoksi etenkin psyykkisen kaltoinkohtelun ja laiminlyönnin tunnistaminen on usein erittäin vaikeita tunnistaa. (Krug ym. 2005, Hotus 2008.) Jotta yhteistyö perheen kanssa on mahdollista, on ammattihenkilön, vanhempien ja lapsen välillä oltava hyvä ja luottamuksellinen suhde ja kaltoinkohteluepäily on otettava puheeksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Inkilä 2015, Lines ym. 2017.)

Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen on haastavaa ja vaatii moniammatillista yhteistyötä esimerkiksi hoitotyöntekijöiden, lääkäreiden, psykologien, sosiaalityöntekijöiden, varhaiskasvatuksen ja poliisin välillä, jotta kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen mahdollistuisi. Keskustelu kaltoinkohteluepäilystä tai muusta huolta herättävästä asiasta kollegoiden ja esimiehen kanssa antaa usein vahvistusta kaltoinkohteluepäilylle ja varmuutta viedä asia eteenpäin. (Inkilä 2015, Jordan & Moore-Nadler 2014, Lines ym. 2017, Louwers ym. 2012, Risch ym. 2014, Toros & Tiirik 2014.)

On olemassa erilaisia toimintamalleja, ohjeistuksia ja hoitopolkuja, joita noudattamalla lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen helpottuu. Niitä ei kuitenkaan aina tunneta tai noudateta. Lisäksi niiden siirtäminen käytännön hoitotyöhön on usein vaikeaa. (Armour ym. 2014, Inkilä 2015, Jackson ym. 2015.) Suomessa on laadittu lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa -hoitosuositus, joka on

päivitetty versio Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen suosituksesta vuodelta 2008. Se kokoaa viimeisimpään tutkittuun tietoon perustuvia tehokkaita lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen menetelmiä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden lapsia ja lapsiperheitä hoitavien ammattihenkilöiden käyttöön. (Paavilainen & Flinck 2015.)

On myös laadittu erilaisia kaltoinkohtelun tunnistamista helpottavia mittareita esimerkiksi hoitotyöntekijöiden käyttöön. Yksi näistä mittareista on PSNA (Parenting Support Needs Assessment), joka on suunniteltu terveydenhuollon ammattilaisille helpottamaan pienten lasten kaltoinkohtelun tunnistamista. Mittarin käyttö helpotti tutkimuksen mukaan kaltoinkohtelun tunnistamista. (Murry & Lewin 2013.) Lepistö ym. (2017) puolestaan arvioivat vauvaa odottavien perheiden kaltoinkohteluriskiä CAPI-mittarin (Child Abuse Potential Inventory) avulla. Tällaisten mittareiden ja toimintamallien tunnettavuutta tulisikin lisätä, samoin kuin lasten parissa työskentelevien ammattihenkilöiden osaamistakin. Tämä mahdollistuisi esimerkiksi täydennyskoulutuksen lisäämisellä ja lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen lisäämistä myös ammattitutkintoihin. Jotta tämä mahdollistuisi, tarvitaan koko työyhteisön ja ennen kaikkea esimiesten tuki ja halu kehittää henkilöstön osaamista. (Inkilä 2015, Jordan & Moore-Nadler 2014, Louwers ym. 2012.)

Lapsen ja vanhempien kanssa käytyjen keskustelujen ja asioiden, kaltoinkohteluepäilyjen ja -merkkien tarkka dokumentointi on keskeinen työkalu lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa. Lapsen ja perheen taustojen, kuten kotiolojen ja muiden lapsen hoidon kannalta merkittävien taustatietojen kartoittaminen, esimerkiksi vanhempien välisen ja vanhempien ja lapsen välisen suhteen selvittäminen, on tärkeää. (Jackson ym. 2015, Louwers ym. 2012, Paavilainen & Flinck 2013, Pabis ym. 2010.)

Jotta näiden asioiden kartoittaminen mahdollistuisi, hyvä kommunikointi lapsen ja vanhempien tai huoltajien kanssa on välttämätöntä. Hyvällä kommunikoinnilla tarkoitetaan tässä tapauksessa tarkkojen kysymysten esittämistä, keskustelua lapsen ja koko perheen kanssa sekä lapsen rohkaiseminen kertomaan mahdollisesta kaltoinkohtelusta. Tähän tarvitaan hyviä kommunikointikykyjä ja enen kaikkea luottamuksen rakentamista nini lapseen kuin vanhempiinkin. Ammattihenkilön omat asenteet ja ennakkoluulot eivät saa vaikuttaa perheen kanssa työskentelyyn. (Inkilä 2015, Pabis ym. 2010, Schols ym. 2013, Smeekens ym. 2010.)

Jotta lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen on mahdollista, on kaltoinkohtelun merkkien tunnistaminen tärkeää. Niitä voidaan havaita niin lapsessa kuin vanhemmissakin sekä jo raskausaikana. Esimerkiksi sillä, onko raskaus suunniteltu vai ei, on havaittu olevan yhteys myöhempään kaltoinkohteluun. (Ben-Natan ym. 2013, Dubowitz ym. 2011, Thompson ym. 2012.) Fyysisiä kaltoinkohtelun merkkejä lapsessa ovat esimerkiksi paikalliset ihovammat ja vauriot, luunmurtumat, mustelmat, pään vammat, huono hygienia sekä aliravitsemus. Muita kaltoinkohtelun merkkejä voivat olla joko lapsen tai vanhempien normaalista poikkeava käytös, masennus, oppimisvaikeudet, pelot, itkuisuus, levottomuus ja univaikeudet. (Jackson ym. 2015, Louwers ym. 2012, Paavilainen & Flinck 2013, Rachamim ym. 2010.)

2.4 Lasten kaltoinkohtelun tunnistamista estävät tekijät

Useat tekijät estävät tai haittaavat lasten kaltoinkohtelun tunnistamista. Lapset haluavat usein olla vanhemmilleen uskollisia, minkä vuoksi he harvoin itse kertovat kellekään kokemastaan kaltoinkohtelusta. Syynä tälle voi myös olla kommunikointiongelmat lapsen ja lapsen kanssa työskentelevän ammattihenkilön välillä. Esteenä kaltoinkohteluun puuttumiselle voi olla epävarmuus ottaa esille mahdollinen kaltoinkohteluepäily ja pelko siitä, että lapsen tai vanhempien käytöksestä tai muista kaltoinkohteluun viittaavista merkeistä tehdään vääriä johtopäätöksiä ja näin ollen vanhempia syytetään turhaan lapsen kaltoinkohtelusta. Epävarmuus omista tunnistamisen ja puuttumisen taidoista estää niin ikään tunnistamista. (Lines ym. 2017, Louwers ym. 2012, Pabis ym. 2010, Schols ym. 2013, Toros & Tiirik 2014.)

Usein saatetaan myös pelätä, että kaltoinkohteluepäilyn vieminen eteenpäin aiheuttaa lapselle ja perheelle haitallisia seurauksia. Pelkona voi myös olla, että esimerkiksi hoitotyöntekijän suhde perheeseen katkeaa, sillä anonymiteetin säilymän ilmoitusta tehdessä voi olla vaikeaa; vanhemmat voivat helposti päätellä, kuka ilmoituksen on tehnyt. Usein pelätään myös perheen yksityisyydensuojan loukkaamista, minkä vuoksi ilmoitus saattaa jäädä tekemättä. (Schols ym. 2013.)

Työntekijöiden ajan ja resurssien puute sekä lasten kaltoinkohteluun liittyvän tiedon ja koulutuksen puute vaikeuttavat myös tunnistamista. Esimerkiksi hoitajat usein kokevat,

ettei heillä ole riittävästi tietoa, taitoja ja itsevarmuutta puuttua kaltoinkohteluun. Suurin osa hoitajista tietää, että heillä on vastuu raportoida lasten kaltoinkohtelusta tai sen epäilyistä, mutta siitä huolimatta raportointi jää usein tekemättä. (Lines ym. 2017.) Tiedonpuutteesta kertoo myös se, että lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen laadittuja toimintamalleja, mittareita ja ohjeistuksia ei syystä tai toisesta tunneta tai noudateta. Ammattihenkilöt eivät siis välttämättä tiedä, miten tai minne heidän tulee raportoida kaltoinkohteluepäilyistä. (Inkilä 2015, Jordan ym. 2014, Pabis ym. 2010.)

Lapsiperheet saattavat olla tekemisissä useiden tahojen ja virastojen kanssa, joiden välinen kommunikointi on usein huonoa eikä perheen kokonaistilanne näin ollen ole lasta hoitavien tahojen tiedossa riittävän tarkasti. Linesin ym. (2017) kirjallisuuskatsauksessa kävi myös ilmi, että useiden tutkimusten mukaan lasten parissa työskentelevien turhautuneisuus lastensuojelun kanssa asioimiseen on este lastensuojeluilmoituksen tekemiselle; hoitajat kokevat, että ilmoituksen tekeminen on vaikeaa tai ei tuota haluttua lopputulosta. (Lines 2017.)

Tunnistamisen esteenä on myös se, ettei lasten kaltoinkohtelun oireita tai merkkejä myöskään tutkita riittävän huolellisesti; erityisesti ihon kuntoon olisi kiinnitettävä enemmän huomiota. (Inkilä 2015, Jackson ym. 2015, Jordan ym. 2014, Louwers ym. 2012, Pabis ym. 2010).

2.5 Lasten kaltoinkohtelun riskitekijät

Lasten kaltoinkohtelulle altistavia riskitekijöitä on useita ja niitä tulee tarkastella niin lapsen, vanhempien kuin koko perheenkin näkökulmasta. On kuitenkin muistettava, että yhden tai kahden riskitekijän olemassaolo ei aina kerro kaltoinkohtelusta – huomiota tulisikin kiinnittää erityisesti riskitekijöiden kasaantumiseen. (Dubowitz ym. 2011, Paavilainen & Flinck 2013.) Sosiodemografiset tekijät, kuten vanhempien matala tulo- ja koulutustaso, lasten suuri määrä perheessä ja äidin nuori ikä ovat tutkimusten mukaan lasten kaltoinkohtelun riskiä lisääviä tekijöitä. (Dubowitz ym. 2011, Esmaeili ym. 2014, Risch ym. 2014.)

Muita lasten kaltoinkohtelun riskitekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat, äidin huoli kumppanin alkoholinkäytöstä, äidin vaikeudet puhua perheen ongelmista, raskaudenaikaiset sekä synnytyksessä tapahtuneet komplikaatiot, lapsen

alhainen syntymäpaino, vammaisuus sekä heikko kognitiivinen kehitys. (Dubowitz ym. 2011, Inkilä 2015, Lepistö ym. 2017, Paavilainen & Flinck 2013, Risch ym. 2014.) Myös perheen aikaisempi yhteys sosiaaliviranomaisiin tai lastensuojeluun, vanhempien omat kaltoinkohtelukokemukset sekä parisuhdeväkivalta altistavat lasten kaltoinkohtelulle. (Dubowitz ym. 2011, Paavilainen & Flinck 2013, Rachamim ym. 2010.)

2.6 Varhaiskasvatus lapsen kasvun tukena

Varhaiskasvatus tarkoittaa lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa, pedagogiikkaan painottunutta kokonaisuutta, jonka tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen sekä hyvinvoinnin edistäminen. Varhaiskasvatusta järjestetään Suomessa esimerkiksi päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen – joskin vanhemmat päättävät, osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen vai ei. (THL 2017.) Varhaiskasvatustilain 36/1973 mukaan varhaiskasvatusta voivat saada alle kouluikäiset sekä sellaiset lapset, joiden olosuhteet sitä vaativat. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa on laadittava jokaiselle lapselle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka mukaan lapsen kasvatusta, opetusta ja hoitoa toteutetaan. Vuonna 2016 varhaiskasvatuksessa oli kaiken kaikkiaan 243 946 lasta eli lähes 70 prosenttia Suomen väestön 1–6-vuotiaista lapsista. Kunnan järjestämässä päivähoidossa oli heistä 76 prosenttia ja perhepäivähoidossa 10 prosenttia. (THL 2017.)

Varhaiskasvatuksen koulutus tuottaa ammattilaisia etenkin julkisten varhaiskasvatuspalveluiden piiriin. Varhaiskasvatustyöntekijät kohtaavat työssään hyvin erilaisia lapsia ja perheitä. Perheiden hyvinvointierot ovat aiempaa suuremmat perheiden lisääntyneen hajoamisen, perherakenteiden monimuotoistumisen sekä monikulttuurisuuden kasvun myötä. Nämä seikat tuovat haasteita myös varhaiskasvatuksen koulutukselle, joka on perinteisesti ollut tiiviissä yhteistyössä käytännön varhaiskasvatustoiminnan kanssa harjoittelujen kautta. Suomessa varhaiskasvatuksen koulutusta järjestetään niin ammatillisissa oppilaitoksissa kuin ammatikorkeakouluissa ja yliopistoissakin. Varhaiskasvatuksessa työskentelee niin varhaiskasvatus- kuin hoitoalankin henkilöstöä, kuten lastentarhanopettajia,

erityislastentarhanopettajia, lastenhoitajia, jotka useimmiten ovat koulutukseltaan lähihoitajia, sekä sosionomeja. (Karila ym. 2013.)

Varhaiskasvatustyöntekijöiden roolia lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa on tutkittu maailmalla hyvin vähän. Aihetta on sen sijaan tutkittu esimerkiksi hoitotyöntekijöiden näkökulmasta runsaastikin (Louwers ym. 2012, Smeekens ym. 2016). Lasten kaltoinkohtelun muotoja ja sille altistavia riskitekijöitä on myös tutkittu kansainvälisesti paljon (Esmaeili ym. 2014, Murry & Lewin 2013). Suomessa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisesta on laadittu vuonna 2008 hoitotyön suositus (Paavilainen & Flinck 2008), joka päivitettiin vuonna 2015. Siihen on koottu tutkimusnäyttöön perustuvia menetelmiä lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseksi hoitotyössä.

2.7 Yhteenveto tutkimuksen lähtökohdista

Tämän tutkimuksen lähtökohtina ovat lasten kaltoinkohtelu, sen tunnistaminen sekä varhaiskasvatuksen rooli sen tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa. Lasten kaltoinkohtelu on maailmanlaajuinen ongelma ja se aiheuttaa lapselle vakavia niin henkisiä kuin fyysisiäkin haittoja, heikentää perheen elämänlaatua, vie terveydenhuollon resursseja ja aiheuttaa yhteiskunnalle vaikeasti laskettavissa olevia kustannuksia. (Armour ym. 2014, Ben-Natan ym. 2013, Duodecim 2008, Pabis ym. 2010.) Lasten kaltoinkohtelu on herkkä aihe ja sen tunnistaminen on haastavaa. Sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden koulutus lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen on puutteellista. (Hotus 2015.)

Lasten kaltoinkohtelu voidaan luokitella fyysiseen, psyykkiseen ja seksuaaliseen kaltoinkohteluun sekä laiminlyöntiin. Fyysinen kaltoinkohtelu on tutkimusten mukaan yleisin lasten kaltoinkohtelun muoto. Psyykkistä kaltoinkohtelua on erittäin vaikea tunnistaa, vaikka onkin hyvin yleistä. Sitä esiintyy usein yhdessä muiden kaltoinkohtelun muotojen kanssa. Laiminlyönti on niin ikään yleinen lasten kaltoinkohtelun muoto ja sen on tutkittu olevan jopa haitallisempaa lapselle kuin fyysinen kaltoinkohtelu. Seksuaalinen kaltoinkohtelu eli seksuaalinen hyväksikäyttö puolestaan on perheen sisällä harvinaista. (Leppäkoski ym. 2014, Krug ym. 2005, Paavilainen & Flinck 2013, Toros & Tiirik 2014.)

Lasten kaltoinkohtelua on tutkittu kansainvälisesti runsaasti etenkin terveydenhuollon näkökulmasta. Tämän tutkimuksen kirjallisuuskatsauksessa käytetyt tutkimukset

käsittelevät aihetta pääasiassa terveydenhuollon näkökulmasta, sillä aihetta on tutkittu varhaiskasvatustutkimuksesta hyvin vähän. Koska lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen on moniammatillinen haaste ja koska varhaiskasvatustyöntekijät ovat päivittäin tekemisissä lasten ja monenlaisten perheongelmien kanssa ja näin avainasemassa sen tunnistamisessa, on tämä tutkimuksen konteksti tärkeä, jotta varhaiskasvatustyöntekijöiden osaamisen kartoittaminen ja sen kehittäminen mahdollistuisivat. (Inkilä 2015, Karila ym. 2013, THL 2017.)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on kuvata lasten kaltoinkohtelun tunnistamista varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä varhaiskasvatustyöntekijät tietävät lasten kaltoinkohtelusta; mitkä tekijät sille heidän tietämyksensä mukaan altistavat, miten sitä voidaan tunnistaa, mitkä ovat sille altistavia riskitekijöitä ja mikä on heidän roolinsa ja osaamisensa sen tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa sekä miten heidän osaamistaan sen tunnistamisessa voitaisiin kehittää. Tietoa voidaan hyödyntää lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen kehittämiseen varhaiskasvatuksessa ja moniammatillisesti.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä varhaiskasvatustyöntekijät tietävät lasten kaltoinkohtelusta?
2. Mikä on varhaiskasvatustyöntekijöiden rooli lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa?
3. Millaiseksi varhaiskasvatustyöntekijät arvioivat osaamisensa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa ja miten sitä voitaisiin kehittää?

4 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto kerättiin kolmesta kuopiolaisesta päiväkodista huhti-lokakuussa vuonna 2017. Tutkimukselle haettiin tutkimuslupa Kuopion kaupungilta. Tutkimuslupa myönnettiin 19.12.2016.

Ryhmähaastattelua voidaan käyttää joko itsenäisenä aineistonkeruumenetelmänä tai yksilöhaastattelujen lisänä. Ryhmähaastattelussa haastatteluteemoista keskustellaan samanaikaisesti yhdessä koko ryhmän kanssa. Ryhmähaastattelussa voidaan olla kiinnostuneita joko osallistujien yksittäisistä vastauksista tai yhdessä tuotetusta keskustelusta. Ryhmähaastattelu on hyvä keino selvittää esimerkiksi sitä, muodostavatko haastateltavat yhteisiä näkemyksiä, millaiset arvot ryhmässä ovat vallalla ja millaista haastateltavien keskinäinen vuorovaikutus on. Ryhmähaastattelulla saadaan usein vuorovaikutuksen ansiosta syvällisempiä vastauksia kuin yksilöhaastattelulla. Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa päädyttiin keräämään aineisto ryhmähaastattelulla. (Eskola & Suoranta 2014, Hirsjärvi & Hurme 2015.)

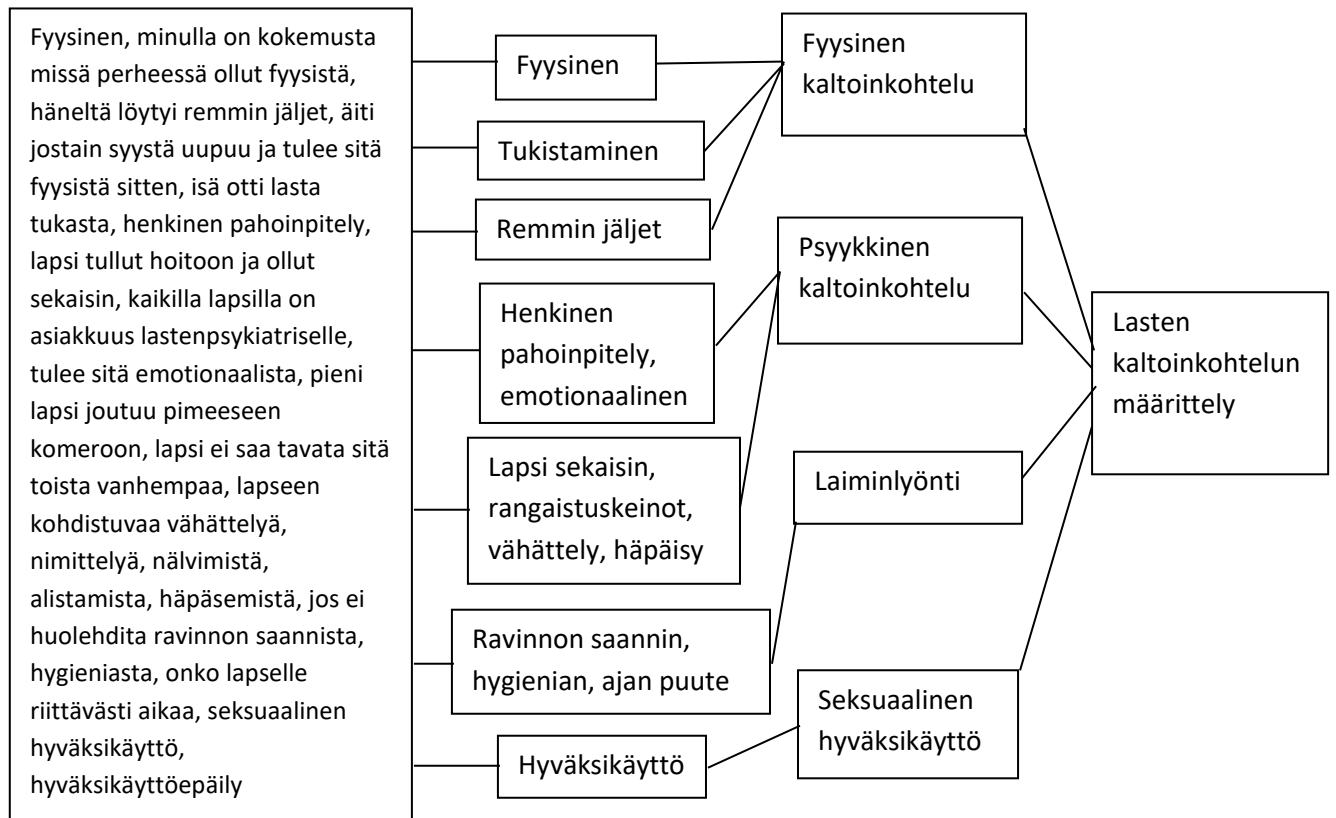
Ryhmähaastattelut toteutettiin päiväkotien omissa tiloissa ja niihin osallistui 3–8 varhaiskasvatustyöntekijää yhtä haastattelua kohden. Yhteensä haastateltavia oli 16. Tutkija haastatteli ryhmät yksin käyttäen apunaan teemahaastattelurunkoa (Liite 3.) Haastattelurunko koostui 11 teemasta, jotka oli rakennettu tutkimuksen tarkoituksen, tavoitteen sekä tutkimuskysymysten ympärille. Kysymykset koskivat lasten kaltoinkohtelun määrittelyä, sille altistavia tekijöitä, osallistujien omia kokemuksia lasten kaltoinkohtelutapauksista työssään, heidän rooliaan sen tunnistamisessa, tunnistamista estäviä ja haittaavia tekijöitä sekä tunnistamisen keinoja, heidän omaa osaamistaan kaltoinkohtelutapauksia kohdatessa, osaamisen kehittämistarpeita ja muuta tuen tarvetta tunnistamisen helpottamiseksi. Tutkija piti huolen, että haastateltavat pysyvät aikataulussa (max 60 minuuttia), keskustelu etenee teemojen mukaisesti ja pyrki keskustelua ohjailemalla siihen, että kaikki ryhmän jäsenet osallistuivat keskusteluun. Haastattelut kestivät keskimäärin 45 minuuttia. Ennen haastattelujen aloittamista osallistujat saivat luettavakseen saatekirjeet (liite 1) sekä allekirjoittivat tietoisien suostumuksien lomakkeet (liite 2). Haastattelut nauhoitettiin.

Osallistujien ikä ja työkokemus vaihteli suuresti. Lyhin työkokemus oli viisi viikkoa, kun taas pisin oli 37 vuotta. Osallistujat olivat päiväkotien varhaiskasvatustyöntekijöitä – mukana oli muun muassa lähihoitajia, lastentarhaopettajia, lastenhoitajia sekä päiväkodin johtajia. Kaikki osallistujat olivat naisia.

4.2 Aineiston analyysi

Nauhoitetut haastattelut aukikirjoitettiin haastattelujen jälkeen. Aukikirjoitettuna aineistoa oli yhteensä 22 sivua. Aineisto analysoitiin käyttäen induktiivista sisällönanalyysia. Esimerkki sisällönanalyysistä on esitetty kuviossa 1. Tutkijan luettua aukikirjoitetut aineistot useamman kerran läpi ja muodostettua aineistosta kokonaiskuvan, aineiston alkuperäiset ilmaukset luokiteltiin haastatteluteemojen mukaan ala- ja yläluokkiin ja niistä pääkategorioihin. (Elo ym. 2014, Polit & Beck 2006.)

Tämän tutkimuksen sisällönanalyysia tehtäessä haluttiin käsitellä aineiston ilmisisältöjä piilosisältöjen sijaan. Sisällöltään samankaltaiset ilmaukset pelkistettiin, ryhmiteltiin ja luokiteltiin kategorioihin. Kategoriat mukailivat haastattelurungon teemoja. Lopulta tuloksena oli kahdeksan pääkategoriaa, jotka muodostavat tulososion. (Graneheim & Lundman 2004, Polit & Beck 2006.) Pääkategorioiksi muodostuivat lasten kaltoinkohtelun määrittely, varhaiskasvatustyöntekijöiden omat kokemukset lasten kaltoinkohtelusta työssään, varhaiskasvatustyöntekijöiden lasten kaltoinkohtelun tunnistamistavat, tunnistamista estävät tekijät varhaiskasvatustyöntekijöiden näkökulmasta, lasten kaltoinkohtelulle altistavat tekijät varhaiskasvatustyöntekijöiden näkökulmasta, varhaiskasvatustyöntekijöiden rooli lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa, varhaiskasvatustyöntekijöiden osaaminen lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa sekä varhaiskasvatustyöntekijöiden tuen tarve lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen. Kuvio 1 on esimerkki siitä, kuinka sisällönanalyysi eteni.

Kuvio 1. Esimerkki sisällönanalyysistä.

5 TULOKSET

5.1 Lasten kaltoinkohtelun määrittely

Varhaiskasvatustyöntekijöiltä kysyttiin, mitä lasten kaltoinkohtelu heidän mielestään tarkoittaa. Haastateltavat kuvasivat lasten kaltoinkohtelua fyysiseksi, psyykkiseksi ja seksuaaliseksi kaltoinkohteluksi sekä laiminlyönniksi. Lisäksi he pohtivat lasten ja vanhempien television, äylaitteiden ja median käyttöä ja luokittelivat sen yhdeksi kaltoinkohtelun muodoksi. (Taulukko 1.) Vaikka fyysinen kaltoinkohtelu nousikin haastateltavilla ensimmäisenä esille, herättivät psyykkinen kaltoinkohtelu ja laiminlyönti kuitenkin huomattavasti enemmän keskustelua ryhmissä.

Fyysinen kaltoinkohtelu nousi lasten kaltoinkohtelun määritelmää kysyttäessä lähes aina päällimmäisenä esiin. Haastateltavat kertoivat joitakin esimerkkejä fyysisestä kaltoinkohtelusta, jota olivat itse työssään kohdanneet. Lapselta oli muun muassa löytynyt remmin jäljet minkä vuoksi lapsi ei ollut suostunut istumaan, kun yksi haastateltavista kertoi nähneensä isän ottaneen lastaan kiinni hiuksista.

Psyykkistä kaltoinkohtelua kuvattiin haastattelussa hyvin laaja-alaisesti. Haastateltavat kertoivat useiden esimerkkien kautta, mitä kaikkea psyykkinen kaltoinkohtelu heidän mielestään tarkoittaa. Sitä kuvattiin muun muassa lapsen alistaseksi, häpäisyksi, nimittelyksi ja vähättelyksi. Myös vanhempien välinen väkivalta ja erimielisyydet kuvattiin yhdeksi psyykkisen kaltoinkohtelun muodoksi; erimielisyydet tai riitaisa avioero saattavat haastateltavien mukaan johtaa siihen, ettei vanhempi anna toisen vanhemman tavata lapsiaan. Rangaistuskeinot, kuten pimeään komeroon laittaminen, katsottiin myös psyykkiseksi kaltoinkohteluksi. Vanhemman roolin puuttuminen katsottiin myös psyykkiseksi kaltoinkohteluksi; lapselle ei osata laittaa rajoja eikä hänelle pidetä kuria tai lapsi laitetaan nukkumaan mahdollisimman aikaisin, jotta vanhemmille jäisi enemmän omaa aikaa. Toisaalta myös lapsen ylikuormittaminen liialla harrastamisella, jolloin lapsi väsyä, on osallisujen mukaan yleinen psyykkisen kaltoinkohtelun muoto. Kun vanhemmat ovat omassa lapsuudessaan jääneet paitsi haluamistaan harrastuksista, halutaan että oma lapsi saa näihin mahdollisuuden. Myös vanhempien päihteiden käyttö katsottiin psyykkiseksi kaltoinkohteluksi; useampi haastateltava muun muassa kertoi, että vanhemmat olivat tulleet lapsiaan hoidosta päihtyneinä. (Taulukko 1.)

Kaikenlaista lapseen kohdistuvaa vähättelyä, nimittelyä, nälvimistä. Alistamista, häpäsemistä. Mitä nyt ihmismieli voi keksiä. Ihan jokapäiväisessä elämässä millä tavalla niille lapsille puhutaan, miten niille vastataan. (Ryhmä 2)

Onko sekin jonkunasteista kaltoinkohtelua, jos vanhemmalla ei oo sitä vanhemman roolia, se ei hallihe eikä pysty käsittelemään eikä laittamaan niitä rajoja lapselle. Että lapsi on sen vanhemman yläpuolella. (Ryhmä 2)

On vaikka liikaa harrastuksia, että sekin voi olla kaltoinkohtelua, kun lapsi ei jaksakaan. Että jotenkin se vanhempi elää sen lapsen kautta elämää. Ei saanut joskus olla vaikka ratsastamassa tai muuta niin sitten lapselle ympätään ne kaikki, että kun mä en saanut niin lapsi saa ja se voi olla kuitenkin ylikuormitusta lapselle. (Ryhmä 3)

Psykkisen kaltoinkohtelun lisäksi laiminlyönti puhutti osallistujia paljon pohdittaessa lasten kaltoinkohtelun määritelmää. Yhtenä keskeisenä laiminlyönnin piirteenä haastateltavat kuvasivat vanhempien kiireen ja uran luomisen ja toisaalta oman ajan tarpeen. Tällöin lapsille ei jää riittävästi aikaa ja heidät viedään mielellään esimerkiksi sukulaisille hoitoon, jotta vanhemmat saavat viettää aikaa ilman heitä. Kiireisten vanhempien lapsilla on usein pitkät hoitopäivät, jolloin aikaa olla kotona vanhempien kanssa on niukasti. Vanhempien kiire johtaa helposti myös siihen, että lapsi joutuu olemaan pitkiä aikoja yksin kotona jo hyvin nuorena. (Taulukko 1.)

Jotkut lapset ovat tänä päivänä tosi paljon viikonloppuisin hoidossa jossain mummolla ja ukilla, vanhemmilla on kauheesti omia menoja, että jotenkin toivoisin, että ne ajattelis, että kun on päättäneet sen perheen hankkia niin se jotenkin varmasti vaikuttaa siihen minun omaan elämään että en voi samalla tavalla mennä kun silloin kun ei ollut niitä lapsia. (Ryhmä 2)

Tämän päivän lapset joutuvat tosi paljon huolehtimaan itsestään kauhean aikaisin, että ne odotukset sille lapselle on aika kovat. Esikoululaisen ajatellaan, että sen pitää ite selvittää monesta asiasta ja olla yksin kotona pitkiä aikoja. Että onko se sitten siinä rajalla, että kuuluuko esikoululaisen vielä kyetä huolehtimaan itsestään vaikka päivän. (Ryhmä 2)

Myös ravinnon saannista ja hygieniasta huolehtimatta jättäminen on osallistujien mukaan keskeinen laiminlyönnin piirre. Lapsi saattaa tulla hoitoon likaisissa vaatteissa, hampaat

voivat olla huonossa kunnossa tai hoitamattomuus näkyy muutoin selkeästi päällepäin. Vanhempien piittaamattomuus lapsen hyvinvoinnista ja terveydestä voi näkyä myös esimerkiksi siten, että vanhemmat eivät käytä lapsiaan neuvolatarkastuksissa tai tuovat lapsensa sairaana hoitoon päiväkotiin.

Minulla tulee mieleen yksi lapsi, joka tuli hoitoon likaisissa vaatteissa. Lapsia on kohdeltu kuin koiraa, on ollut reikäisiä hampaita. (Ryhmä 1)

Sekin on kyllä kaltoinkohtelua, jos lapsi vaikka korkeessa kuumeessa ollu ja toisena päivänä tulee tai vatsataudissa ja sitten tuodaan tänne isoon ryhmään. Ja lapsilla on pitkät päivät kuitenkin, että se 8 tuntia on vähintään, voi olla paljon pidempi. Vanhemmat ei käytä lapsia neuvoloissa, kun on näitä 1,5–2-vuotisneuvoloita niin mun mielestä sekin on kaltoinkohtelua. Tai jos kuvauksiin laitetaan täältä tai huoli herää meiltä niin jättävät käyttämättä ne ajat, niin onhan sekin jonkunasteista kaltoinkohtelua. (Ryhmä 2)

Kaikissa haastatteluissa yhdeksi lasten kaltoinkohtelun muodoksi todettiin lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Se, kuten fyysinenkin kaltoinkohtelu, ei herättänyt enempää keskustelua pohdittaessa lasten kaltoinkohtelun määrittelyä.

Television, älylaitteiden ja median käyttö voitiin haastatteluiden perusteella nostaa yhdeksi kaltoinkohtelun muodoksi (taulukko 1). Haastateltavat totesivat, että näiden käyttö sekä vanhempien että lapsen toimesta on sopivan rajan ylittäessään lasten kaltoinkohtelua. Osallistujat kertoivat huomanneensa työssään, että jo hyvin pienille lapsille annetaan tabletti tai muu älylaite. Laitteissa on useimmiten myös nettiyhteys, jolloin lapsillakin on sinne pääsy. Niin ikään väkivaltaisen sisällön näkeminen televisiosta tai pelien välityksellä on aiheuttanut haastateltavien mukaan monenlaisia oireita lapsille. Myös vanhempien lisääntynyt älypuhelinien käyttö on haastateltavien mukaan kaltoinkohtelua, sillä se vie huomattavasti lapsen kanssa vietettävää aikaa.

Lapsi näkee tv:stä tai netistä väkivaltaista sisältöä tai saa pelata K18-pelejä ja sitten lapsi on oireillut. (Ryhmä 1)

Puhelin on oikeesti mikä vie hirveesti aikaa lapsilta. Kaikki räplää sitä puhelinta ja tosi monella 2-vuotiaalla on tabletti. Sekinhän on kaltoinkohtelua. (Ryhmä 2)

Että tämäkin on semmonen uus kaltoinkohtelun muoto mitä ei vielä tiedosteta, sillä tavalla ja just tuo netti, että sä katot vanhempana minkälaista sisältöä siellä on.

Ja just tuo sosiaalinen media on semmonen ihan hallitsematon, jos sinne on oikeus mennä, niin sitä on vaikee hallita. Ja tuo aika, että vanhemmat ei miellä sitä aikaa, että kauanko oot sillä puhelimella ja kauanko lapsen kanssa. (Ryhmä 2)

Taulukko 1. Lasten kaltoinkohtelun määrittely.

Kaltoinkohtelun muoto	Sisältö
Fyysinen kaltoinkohtelu	Vanhempien lapsiinsa kohdistama fyysinen väkivalta
Psyykkinen kaltoinkohtelu	Alistaminen, häpäisy, nimittely, vähättely, vanhempien välinen väkivalta, avioero, rangaistuskeinot, vanhemman roolin puuttuminen, lapsen ylikuormittaminen, vanhempien päihteiden käyttö
Seksuaalinen kaltoinkohtelu	Vanhempien lapsiinsa kohdistama seksuaalinen hyväksikäyttö
Laiminlyönti	Vanhempien kiire ja oman ajan tarve, pitkät hoitopäivät, ravinnon saannista ja hygieniasta huolehtimatta jättäminen, piittaamattomuus lapsen terveydestä ja hyvinvoinnista
Älylaitteiden ja sosiaalisen median käyttö	Pienillä lapsilla älylaitteet ja pääsy internettiin, väkivaltaisen sisällön näkeminen, vanhempien älylaitteiden käyttö vie aikaa lapselta

5.2 Varhaiskasvatustyöntekijöiden omat kokemukset lasten kaltoinkohtelusta työssään

Varhaiskasvatustyöntekijöiltä kysyttiin, ovatko he kohdanneet lasten kaltoinkohtelua omassa työssään. Valtaosa haastateltavista kertoi kohdanneensa lasten kaltoinkohtelutapauksia ja vain muutama oli kohdannut tapauksia vain vähän tai ei lainkaan. Koska haastateltavilla oli hyvin erilaiset taustat työkokemuksensa puolesta, myös heidän kokemuksensa lasten kaltoinkohtelusta vaihtelivat paljon. Muutama vastaaja kertoi kohdanneensa kaikkia kaltoinkohtelun muotoja työssään. Erityisesti laiminlyöntiä oli kohdannut useampikin osallistuja. Ne, jotka olivat kohdanneet lasten kaltoinkohtelua työssään vain vähän tai ei lainkaan, kokivat olevansa onnekkaita. Osalla vastaajista kaltoinkohtelutapauksista oli jo useampi vuosi, jopa 10–15 vuotta aikaa.

Kaikkia näitä muotoja olen kohdannut työssäni. (Ryhmä 1)

No minä ainakin oon joskus 10–15 vuotta sitten. (Ryhmä 2)

Itse olen ollut onnekas, kun omalla kohdallani tapauksia on ollut hyvin vähän. (Ryhmä 1)

5.3 Varhaiskasvatustyöntekijöiden lasten kaltoinkohtelun tunnistamistavat

Lasten kaltoinkohtelun tunnistamistavat on kuvattu kuviossa 2. Kysyttäessä haastateltavilta, kuinka he tunnistavat lasten kaltoinkohtelun työssään, esille nousi tunnistamiseen liittyviä tekijöitä, jotka jakautuivat kahteen kategoriaan: lasten kaltoinkohtelun merkit sekä varhaiskasvatustyöntekijöiden keinot tunnistaa lasten kaltoinkohtelua. Kaltoinkohtelun merkkejä ovat haastateltavien mukaan fyysiset merkit, merkit lapsen käytöksessä sekä merkit vanhempien käytöksessä.

Fyysisiksi kaltoinkohtelun merkeiksi lapsilla varhaiskasvatustyöntekijät kuvasivat yleisimmin mustelmatapaukset. Yksi haastateltavista totesi, että lasten mennessä päivittäin päiväunille, he riisuvat suurimman osan vaatteistaan jolloin työntekijöiden on helppo havaita mahdolliset mustelmat. Muita fyysisiä kaltoinkohtelun merkkejä ovat haisevat, rikkiäiset tai liian pienet vaatteet, lapsi on likainen tai laihtunut huomattavasti. Myös hampaiden huono kunto kielii kaltoinkohtelusta.

Lapsi on nälissään, vaatteet haisee, on tosi rikkinäisiä tai liian pieniä, haisee tupakalle. Jos perheessä ei huolehdita ravinnon saannista, hygieniasta, kulkee likaisissa vaatteissa, on epäsiistinä, likaisuus paistaa päällepäin. Jos se on räikeätä se huolehtimattomuus. (Ryhmä 1)

Ja tietenkin jos on jotain näkyviä merkkejä, että meillähän lapset riisuuntuu joka päivä kun mennään nukkariin niin siinähan ne näkee ne mustelmat ja jos on pahoinpidelty. (Ryhmä 2)

Lapsella on ollut mustelmia. (Ryhmä 3)

Merkit lapsen käytöksessä ovat varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan oleellinen tekijä tunnistettaessa lasten kaltoinkohtelua. Lapsen itkuisuus, painajaiset ja yhtäkkinen muutos lapsen käytöksessä oli usean osallistujan mielestä oleellisimpia merkkejä. Esimerkkinä käytöksen äkillisestä muuttumisesta yksi haastateltavista kuvasi, kuinka sosiaalinen lapsi saattaa muuttua syrjään vetäytyväksi. Myös lapsen tapa leikkiä kertoo haastateltavien mukaan paljon. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö voi näkyä lapsen leikeissä, kuten myös vanhempien matkiminen kuten päihteiden ja älylaitteiden käyttö lasten ottaessa leikeissään vanhempiensa roolin. Lapsen aggressiivinen käytös toisia lapsia kohtaan on niin ikään haastateltavien mukaan oleellinen merkki. Lapsen reagointi vanhempiensa vanhempien tullessa hakemaan lasta hoidosta on myös merkittävässä osassa lapsen käytöstä tarkkailla. Myös se, onko avioeroperheessä elävän lapsen viikot erilaisia riippuen siitä, onko hän isänsä vai äitinsä luona, on osallistujien mukaan oleellinen merkki. Haastateltavat myös kuvailivat lapsen reaktion kipuun ja kosketukseen olevan tekijä, johon tulee kiinnittää huomiota. Jos lapsi vahingoittaa itseään esimerkiksi kaatuessaan, on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, antaako lapsi esimerkiksi lohduttaa tai halata itseään. Jos lapsi torjuu lohdutuksen ja pyrkii salaamaan kipunsa, on se haastateltavien mukaan merkillepantavaa.

Lapset itkee tai on yltiöreippaita tai näkee painajaisia. Tai jos hyväksikäyttöepäily niin millaisia leikit on. (Ryhmä 1)

Ihan pienillä se, että miten jää päiväkotiin tai miten reagoi, kun vanhempi on paikalla ja miten reagoi työntekijöihin. Miten lapsi reagoi, kun vanhempi tulee hakemaan. Vaikka isä tulee hakemaan ja lapsi on kauhuissaan. (Ryhmä 1)

Ja jos vaikka kohtaamiset vanhemman kanssa vaikka muuttuu, kun miten lapsi jää hoitoon ja jääkö itkemään tai jos kun lasta haetaan niin miten se käyttäytyminen vanhempaa kohtaan. Ja miten tulee aina viikonlopun jälkeen hoitoon ja millainen on sitten hoitoviikon lopussa, kun on ollut joka päivä täällä. (Ryhmä 3)

Lasten kaltoinkohtelun merkkejä voi havaita varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan myös vanhempien käytöksestä. Erityisesti haastattelussa nousi esille vanhempien käytös lapsiaan kohtaan; jos vanhempi on lasta hoitoon tuodessaan tai sieltä hakiessaan kärsimätön, aggressiivinen, välinpitämätön tai kiireinen tai käyttää lastaan kohtaan esimerkiksi fyysisiä rangaistuskeinoja. Välinpitämättömyys lasta kohtaan voi näkyä haastateltavien mukaan esimerkiksi siten, että vanhempi ei osallistu lastaan koskeviin varhaiskasvatuskeskusteluihin tai ei ole kiinnostunut siitä, kuinka lapsen hoitopäivä on sujunut. Myös vanhemman väsymys, huolittelematon ulkonäkö kuten likaisuus, äkillinen muutos käytöksessä tai esimerkiksi runsas päihteiden käyttö ovat merkkejä, joihin tulee haastateltavien mukaan kiinnittää huomiota.

Ei välttämättä tule näihin varhaiskasvatuskeskusteluihin missä käydään läpi tiimeissä lapsen asiaa. Aika monesti semmosella lapsella jolla siinä kehityksessä jotakin on mistä joudutaan tarkemmin juttelemaan niin semmoset on niitä, että vanhemmat saattaa jättää käymättä. (Ryhmä 2)

Niin ja siinäkin tilanteessa, kun vanhempi tuo tai vie lasta ja on tosi väsynyt ja tukka aina likanen, että siinäkin voi hälytyksellot soida, että se vanhempi ei oikeasti voi hyvin. (Ryhmä 3)

Varhaiskasvatustyöntekijät pohtivat lisäksi keinoja, joilla he voivat tunnistaa lasten kaltoinkohtelua työssään. Etenkin lapsen ja perheen kuuntelu sekä havainnointi ovat heidän mielestään tärkeässä roolissa. Myös lapsen ja perheen hyvä tunteminen on tärkeää, jotta havainnointi helpottuu. Sen lisäksi varhaiskasvatustyöntekijät olivat sitä mieltä, että erityisesti tiimin merkitys on lasten kaltoinkohtelua tunnistettaessa tärkeässä roolissa. Tiimissä on työntekijöitä, joista toisilla voi olla enemmän kokemusta lasten kaltoinkohtelun tunnistamisesta. Siksi tiimin kanssa keskustelu ja erityisesti hyvin toimiva yhteistyö ja työilmapiiri ovat osallistujien mielestä ensisijaisen tärkeitä.

Lapsen kuuntelu, perheen kuuntelu, havainnointi. Kun sen on oppinut jo tuntemaan, kun on jo pitempään sen kanssa ollut. (Ryhmä 2)

Tiimin merkitys korostuu siinä kun on työntekijöitä joilla on eri verran sitä kokemusta. Voi yhdessä tiimin kanssa miettiä, että onko siinä jotain mihin tarttua. Että se kasvaa se kokemus. (Ryhmä 2)

Kuvio 2. Lasten kaltoinkohtelun tunnistamistavat. (→ = yhteys)

5.4 Tunnistamista estävät tekijät varhaiskasvatustyöntekijöiden näkökulmasta

Varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan useat tekijät estävät lasten kaltoinkohtelun tunnistamista. Näitä ovat vanhempiin ja perheeseen liittyvät tekijät, lapseen liittyvät tekijät sekä työntekijöihin ja työhön liittyvät tekijät.

Vanhempiin ja perheeseen liittyviä, lasten kaltoinkohtelun tunnistamista estäviä tekijöitä ovat haastateltavien mukaan perheen hyvät kulissit, kulttuurierot, valehtelu ja vanhempien ammatti. Kulisseilla haastateltavat tarkoittivat sitä, että perheellä on päällepäin hyvät olot; uudet talot ja autot ja lapsilla hienot, kauniit vaatteet. Tällöin lasten kaltoinkohtelua voi olla todella haastavaa tunnistaa, jos ulkoisia merkkejä kaltoinkohtelusta ei ole. Myös kulttuurierot ovat osallistujien mukaan yksi kaltoinkohtelun tunnistamista vaikeuttava tekijä; kulttuurieroihin liittyy usein kielimuuri varhaiskasvatustyöntekijän ja vanhempien välillä sekä Suomen kulttuurista poikkeavat lasten kasvatukseen liittyvät käytännöt. Vanhemmat saattavat osallistujien mukaan myös puhua varhaiskasvatustyöntekijöille, mitä he ajattelevat näiden haluavan kuulla, mutta mikä ei pidä välttämättä paikkaansa. Vanhemmat voivat salailia perheen ongelmia, kieltää lapsiaan kertomasta kellekään kaltoinkohtelusta tai kertoa keksittyjä selityksiä lasten vammoille. Lisäksi varhaiskasvatustyöntekijät toivat esille, että jos vanhemmat ovat jotain tiettyä ammattikuntaa, voi kaltoinkohteluun puuttuminen olla vaikeampaa. Työntekijät saattavat myös jostain syystä pelätä vanhempia, jolloin puuttuminen on haastavaa.

Perheellä on hyvät kulissit. Hyvät talot ja autot. (Ryhmä 1)

Jotkut on vähän että piilotetaan se sinne kauniiden vaatteiden alle. (Ryhmä 3)

Kun kaikki ei puhu äidinkielenään suomea niin se vanhemman kanssa kommunikointi niin on se kielimuuri. Ja ehkä se kulttuuri kielen lisäksi vielä. Kulttuureiden kanssa on aina tekemistä. Välttämättä ei löydy sitä yhteistä linjaa. (Ryhmä 3)

Vanhemmat saattaa puhua, että he haluaa semmosta ja tämmöstä ja heidän arvot on näin ja näin, mutta se ei käytännössä saata ollenkaan vastata sitä toimintaa miten ne toimii lapsensa kanssa. Puhuvat sitä mitä haluavat meidän kuulevan. (Ryhmä 2)

Myös muutamia lapsiin liittyviä, lasten kaltoinkohtelun tunnistamista estäviä tekijöitä nostettiin haastattelussa esille. Päällimmäisenä haastateltavat mainitsivat, että lapset ovat vanhemmilleen hyvin lojaaleja ja puolustavat vanhempiaan. Lapset haluavat usein salata kaltoinkohtelun. Myös puheentuottamisongelmat tai se, että lapsi on niin pieni ettei kykene itse kertomaan kaltoinkohtelusta, vaikeuttavat tunnistamista.

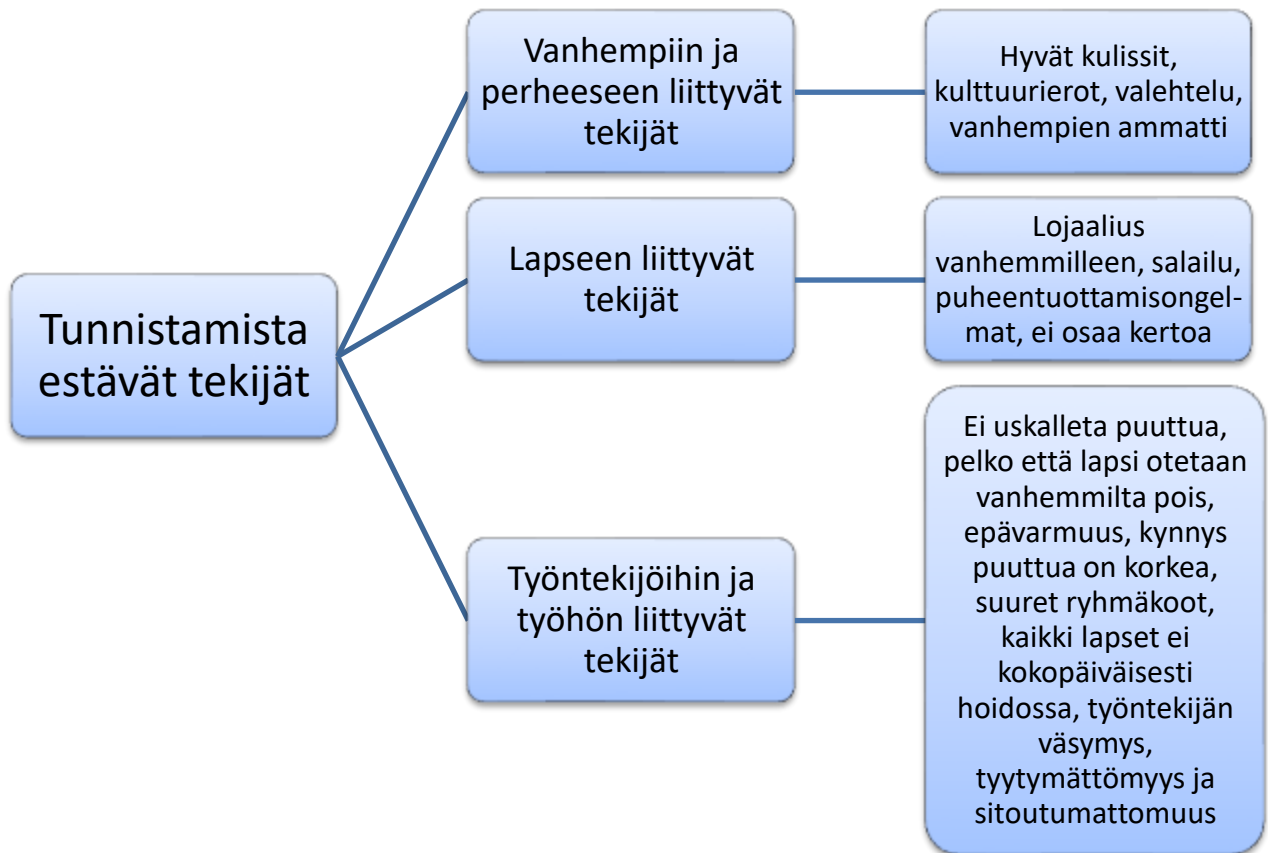
Mutta perheessä pitää aika huonosti olla asiat että se vaikuttaa lapseen, että lapsehan on aika sitkeitä. (Ryhmä 2)

Varhaiskasvatustyöntekijät kuvasivat työntekijöihin ja työhön liittyviä tekijöitä, jotka estävät lasten kaltoinkohtelun tunnistamista. Näistä päällimmäisenä osallistujat mainitsivat, että työntekijä ei aina uskalla puuttua lasten kaltoinkohteluun tai sen epäilyyn. Uskalluksen puutteeseen vaikuttavat haastateltujen mukaan muun muassa pelko siitä, että lapsi otetaan vanhemmilta pois, epävarmuus kaltoinkohteluepäilyksen paikkansapitävyydestä ja lisäksi yksi osallistujista mainitsi, että kynnys puuttumiseen on korkeampi, jos kyseessä on hyväosainen perhe. Myös suurten ryhmäkokojen todettiin vaikeuttavan tunnistamista, sillä suuressa lapsiryhmässä havainnointi väistämättä vaikeutuu. Kaikki lapset eivät haastateltavien mukaan myöskään ole kokopäiväisesti hoidossa, vaan esimerkiksi 10 päivää kuussa. Tällöin lapsen ja perheen havainnointi on haastavampaa. Lisäksi työntekijän oma hyvinvointi vaikuttaa tunnistamiseen. Jos työntekijä on väsynyt, tyytymätön työhönsä tai ei ole riittävän sitoutunut työhönsä, voi kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen jäädä vähäiseksi.

Onko itsensäkin suojelua, etten nyt rohkene puuttua, että varmaan on asiat hyvin, kun on hyvät vaatteet ja hyvät ammatit. (Ryhmä 1)

Ryhmäkoot vaikuttavat miten ehdit lasta havainnoimaan. (Ryhmä 1)

Työntekijän hyvinvointi, jos työntekijä ei ite oo nukkunu tai on omassa elämässä jotain niin ei oo täysin skarppina ehkä ite siellä töissä. Eräästä henkilöstä töissä huokui että on erittäin tyytymätön omaan työhönsä, että musta tuntuu että hän purki sen lapsiin. Sitten sekin, että jos et ole sitoutunut työntekijä niin mielelläsi annat asioiden vaan olla tai odotat että joku muu puuttuu tai ehkä vähättelet sen ongelman laatua. (Ryhmä 3)

Kuvio 3. Lasten kaltoinkohtelun tunnistamista estävät tekijät.

5.5 Lasten kaltoinkohtelulle altistavat tekijät varhaiskasvatustyöntekijöiden näkökulmasta

Haastateltavat kuvasivat lasten kaltoinkohtelulle altistavia tekijöitä, joista merkittävimpiä heidän mukaansa ovat vanhempien päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, väsymys, elämän kriisit ja avioero, keinottomuus, kiire ja ura, mukavuudenhalu ja itsekkyyys, yksinhuoltajuus ja vanhempien omat lapsuuden ja nuoruuden kokemukset. Kaikki lasten kaltoinkohtelulle altistavat tekijät, joita osallistujat pohtivat, liittyivät vanhempiin. (Kuvio 4.)

Vanhempien päihteiden käytön todettiin olevan yksi lasten kaltoinkohtelulle altistava tekijä. Vastaajat erittelivät esimerkiksi vanhempien käyttävän runsaasti alkoholia ja olevan kotona usein humalassa tai olevan huumeriippuvaisia.

Päihdeongelmia perheessä. (Ryhmä 1)

Eikä ole voinut olla vaikka niistä huumeista erossa. (Ryhmä 1)

Vanhempien mielenterveysongelmat, kuten itsetuhoisuus ja etenkin masennus nousivat yhdeksi lasten kaltoinkohtelulle altistavaksi tekijäksi. Osallistujien mukaan masennus on yleinen ongelma ja vanhempien mielenterveysongelmat heijastuvat myös lapsiin. Myös väsymys katsottiin yleiseksi lasten kaltoinkohtelulle altistavaksi syyksi.

Yleensä äiti uupuu jostain syystä ja masentuu ja tulee liian vähän sitä huolenpitoa. (Ryhmä 1)

Se masennus, en tiedä onko se lisääntynyt vai puhutaanko siitä vaan enemmän, mutta tuntuu että masennus on niin monessa läsnä. (Ryhmä 1)

Elämän kriisit ja avioero ovat myös osallistujien mielestä olennainen lasten kaltoinkohtelulle altistava tekijä. Esimerkiksi työttömyys, avioero tai kuolema lähipiirissä ovat kriisejä, jotka johtavat haastateltujen mukaan siihen, että vanhemmuus jää taka-alalle. Avioeroa pohdittaessa nousi esille, että etenkin riitaisa erotilanne voi johtaa siihen, että lapsi ei saa tavata toista vanhempaa. Avioerojen myötä myös uusperheet voivat olla osallistujien mukaan lapsille rankkoja tilanteita. Erimielisyydet lasten hoidosta uusperheissä voivat johtaa esimerkiksi lapsen laiminlyöntiin.

Tulee joku elämän kriisi, vaikka työttömyys tai avioero, kuolema, kaikki tämmöset kriisit. Sitten se vanhemmuus jää, kun tulee joku kriisi. (Ryhmä 1)

Kun lapsella olisi oikeus molempiin vanhempiin niin sitten koska perheessä on vanhemmilla mennyt sukset ristiin ja lapsi ei saa tavata sitä toista vanhempaa niin sehän on sitten lapsen kaltoinkohtelua. (Ryhmä 3)

Että ollaan niin sanottu uusperhe mutta on minun lapset ja sinun lapset, että minä en anna sinun lapselle ruokaa enkä pese sen pyykkiä. Että täällä on aikuinen mutta se ei reagoi minun tarpeisiin. (Ryhmä 1)

Vanhempien keinottomuus nousi haastatteluissa yhdeksi lasten kaltoinkohtelulle altistavaksi tekijäksi. Keinottomuutta haastateltavat kuvailivat siten, että vanhemmuus on hukassa esimerkiksi sellaisilla vanhemmilla jotka ovat todella iäkkäitä, tekevät paljon töitä tai äiti ei pärjää uhmaikäisen lapsen kanssa. Keinottomuus voi näkyä osallistujien mukaan

esimerkiksi siten, että vanhempi väsy ja turhautuu, turvautuu sopimattomiin rangaistuskeinoihin tai eivät esimerkiksi kulttuurierojen vuoksi ymmärrä, ettei lasta voi rangaista fyysisesti.

Tai sitten on todella iäkkäät vanhemmat joiden vanhemmuus on todellakin hukassa, että ollaan tehty vaikka bisnestä koko elämä, että se laiminlyönti että tulee sitä emotionaalista ja se tarpeiden tyydyttäminen. (Ryhmä 1)

Keinottomuus, jos vaikka uhmaikäinen lapsi eikä äiti tiedä miten lapsen kanssa pärjää. (Ryhmä 2)

Just sitä vanhemman keinottomuutta ja kyllä se pitkällä aikavälillä voi mennä semmoseks että joko se ei jaksa välittää tai se käyttäytyy aggressiivisesti lasta kohtaan. (Ryhmä 2)

Kiire ja ura katsottiin haastateltavien keskuudessa myös tekijäksi, joka voi altistaa lasten kaltoinkohtelulle. Varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan kiireen ja uran luomisen myötä lapsen kanssa vietettävä aika on vähäinen ja lapset saatetaan tuoda esimerkiksi sairaina hoitoon, koska vanhemmat eivät voi olla poissa töistä. Osallistujien mukaan nyky-yhteiskunnan vaatimukset aiheuttavat sen, että vanhemmat ovat urakeskeisiä ja työ on todella suuressa roolissa myös lapsiperheissä.

Se aika minkä ne lapset on vanhempiensa kanssa on tosi minimaalinen. (Ryhmä 1)

Mutta tämä nyky-yhteiskunta tekee sen ette perheet on hyvin urakeskeisiä, että se on se työ työ työ, että lapset joutuu olemaan isompia kuin ovatkaan ja ottamaan vastuuta. (Ryhmä 2)

Yhtenä keskeisimmistä lasten kaltoinkohtelulle altistavista tekijöistä varhaiskasvatustyöntekijät mainitsivat vanhempien mukavuudenhalun ja itsekkyyden ja se aiheutti runsaasti keskustelua haastatteluissa. Se on heidän mukaansa uusi ilmiö; vanhemmat kokevat tarvitsevansa runsaasti aikaa itselleen, parisuhteelleen, ystävilleen ja harrastuksilleen. Osallistujat katsoivat mukavuudenhalun ja oman ajan kaipuun olevan nykypäivänä trendikästä; ihmiset haluavat lapsia, mutta eivät halua viettää heidän kanssaan riittävästi aikaa. Haastatteluissa nousi esille myös, että nykyään vanhemmuuteen on tarjolla niin runsaasti apukeinoja, että vanhempien ei tarvitse kantaa samanlaista vastuuta kuin aiemmin. Mukavuudenhalu näkyy haastateltujen mukaan esimerkiksi siten,

että lapset laitetaan todella aikaisin nukkumaan, jotta vanhemmille jäisi iltaisin aikaa olla itseksensä. Esimerkkinä itsekkyydestä puolestaan mainittiin se, että vanhemmat haluavat paljon lyhyessä ajassa. Esimerkiksi uuden auton, kesämökin ja talon hankkiminen ovat niin tärkeitä, että lasten tarpeet saattavat jäädä toissijaisiksi.

Halutaan vaan sitä omaa aikaa, se on kauhean trendikästä. Siihen ei sitten mahdu lapset. (Ryhmä 1)

Ajatellaan että saman verran riittää sitä aikaa ystäville ja harrastuksille ja seurustelulle. Siinä näkee sen arvonkin, että mitä se vanhemmuus on että ei omaa lasta haluta siihen. Itsekkäitä on vanhemmat tänä päivänä. (Ryhmä 2)

Yksinhuoltajuus katsottiin haastatteluissa myös tekijäksi, joka altistaa lasten kaltoinkohtelulle. Yksinhuoltajuus johtaa osallistujien mukaan siihen, että vanhempi on jaksamisensa kanssa ääri rajoilla ja voimavarat ovat vähissä.

Myös vanhempien omat lapsuuden ja nuoruuden kokemukset voivat osallistujien mukaan altistaa lasten kaltoinkohtelulle. Tällasina kokemuksina mainittiin muun muassa teiniäitiys, koulunkäynnin jääminen kesken, teini-iän menetykset ja tukiverkoston puute, huonot elinolosuhteet ja heikot lähtökohdat elämälle ja vähävaraisuus. Yhtenä tekijänä mainittiin myös se, että vanhempi on itse ollut lastensuojelun asiakas.

Ei käyty kouluja loppuun, ja teini-iässä ollut menetyksiä eikä ole ollut ihmisiä jotka olis nostaneet sieltä pois. (Ryhmä 1)

Monesti ollut itselläkin tosi huonot olosuhteet ja ne sitten ajaneet, että aina ei ole omia valintoja. (Ryhmä 1)

Kuvio 4. Lasten kaltoinkohtelulle altistavat tekijät varhaiskasvatustyöntekijöiden näkökulmasta.

5.6 Varhaiskasvatustyöntekijöiden rooli lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa

Varhaiskasvatustyöntekijöiltä kysyttiin, mikä heidän mielestään on heidän roolinsa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa (kuvio 5). Haastateltavat kokivat, että se on heidän vastuunsa ja velvollisuutensa. He pohtivat, että lapsen ja perheen havainnointi, kuuntelu ja keskustelu on heidän oleellinen tehtävänsä ja että työyhteisön tuki on erittäin merkittävässä roolissa tunnistamisen kannalta.

Osallistujat olivat sitä mieltä, että lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen on heidän velvollisuutensa. He pohtivat, että heillä on työssään vastuu puuttua kaltoinkohtelutapauksiin, viedä asiaa eteenpäin ja ottaa huoli puheeksi. Osallistujat kokivat, että jo huolen herätessä heidän velvollisuutensa on puuttua asiaan.

Laki on olemassa, että tulee ilmoittaa. (Ryhmä 1)

Tietysti meillä on myöskin vastuu puuttua asioihin ja viedä ne eteenpäin ja ottaa huoli puheeksi. (Ryhmä 3)

Että tässä työssä asiat on otettava asioina, vaikka haluat olla kiva niin se ei tarkoita, että voit sulkea tosiasiat pois. Että jos kaltoinkohtelua jollakin tasolla on, niin sitten sitä on ja siihen pitää puuttua. (Ryhmä 3)

Lapsen ja perheen havainnointi ja kuuntelu sekä keskustelu on haastateltujen varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan olennainen osa heidän rooliaan lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa. He nostivat esille esimerkiksi sen, että havaitessaan lapsella mustelmia tai muita fyysisiä jälkiä, on heidän tehtävänsä kysyä niistä lapselta ja vanhemmilta. Perheen kanssa keskusteleminen lapsen käytöksestä ja oireista on myös varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan heidän tehtävänsä, samoin kuin perheelle kertominen, jos lastensuojeluilmoitus joudutaan tekemään. Myös lapsen ja vanhempien käytöksen ja voinnin havainnointi on osallistujien mukaan erittäin tärkeässä roolissa heidän työssään. Jotta havainnointi ja keskustelu mahdollistuvat, on osallistujien mukaan erittäin tärkeää, että sekä työntekijän ja lapsen että työntekijän ja vanhempien välillä vallitsee luottamus ja että he tuntevat toisensa hyvin. Tällöin on helpompi kiinnittää huomiota esimerkiksi lapsen käytöksen tai voinnin muutoksiin ja keskustella niin lapsen kuin vanhempienkin kanssa mahdollisesta kaltoinkohtelujepäilystä. Osallistujien mukaan molemminpuolinen luottamus voi auttaa myös lasta tai vanhempia kertomaan varhaiskasvatustyöntekijälle, jos jokin on pielessä. Myös rohkeus ottaa huoli puheeksi niin lapsen kuin vanhempienkin kanssa on osallistujien mukaan tärkeää.

Kyllähän se suhteutettuna lapsen käytökseen, että jos siinä on jotain mitä mietit ja sitten vielä mustelmia. Että lapset on peilejä että niistä äkkiä näkee mikä on oirelta ja miettii mikä se syy voisi olla. Hyvä keino on, että kertoo vanhemmille mitä se lapsi on kertonut eikä mitään sen enempää. Eikä kysy ootko tehnyt. (Ryhmä 1)

Ennen kaikkea havainnoida lasta ja lapsen käyttäytymistä, että muuttuuko se jollain tavalla tai jos vaikka tietää että on jotain perhetilanteessa muutosta, niin näkykö se täällä tai jos ei näy niin olla siitäkin huolissaan. Ja ehkä rohkeasti ottaa asiat oikeilla nimillä esille tietysti kunnioittaen lasta ja vanhempia mutta kuitenkin vanhemmat arvostaa sitä että asioista puhutaan oikeilla nimillä eikä kierrellen. (Ryhmä 3)

Se on itsellekin helpotus, kun on tietyt perheet, että ei tarvitse kaikista perheistä tietää kaikkea. Meillä on ne omat perheet, jotka tiedät ja tunnet hyvin. Ja tulee se luottamus, että uskaltaa itse mennä sanomaan ja vanhemmat uskaltaa. (Ryhmä 2)

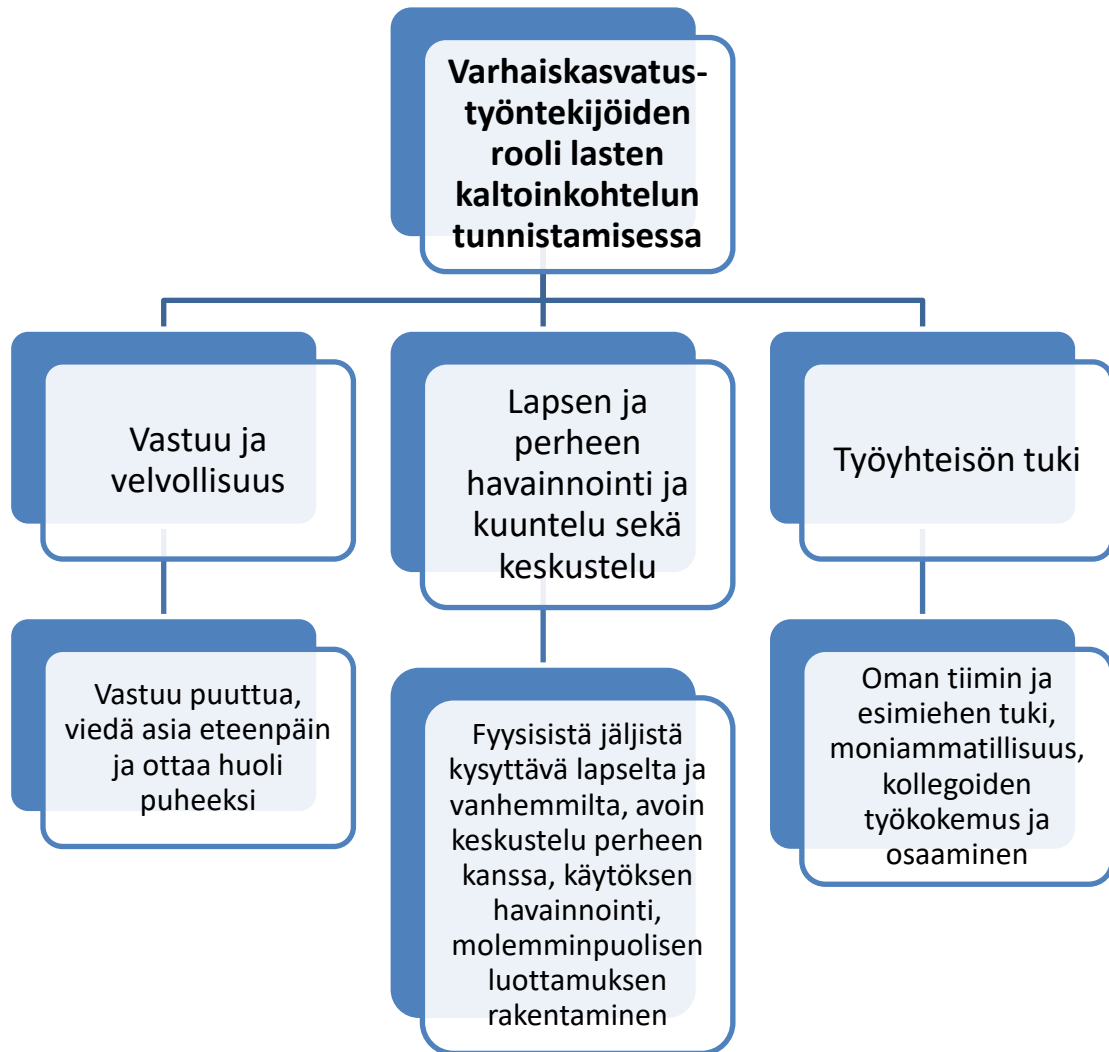
Keskusteltaessa varhaiskasvatustyöntekijöiden roolista lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa esille nostettiin lapsen ja perheen havainnoinnin ja kuuntelun sekä keskustelun lisäksi työyhteisön tuki. Etenkin oman tiimin ja esimiehen tuki koettiin tärkeiksi. Lähes kaikki osallistujat olivat sitä mieltä, että huolen herätessä on ensin keskusteltava tiimin ja esimiehen kanssa. Moniammatillisuuden katsottiin olevan lasten kaltoinkohtelun tunnistamista ja siihen puuttumista helpottava tekijä, sillä silloin omalle kaltoinkohteluepäilykselleen saa työyhteisön tuen ja rohkeus puuttua lisääntyy. Myös kollegoiden työkokemus ja osaaminen katsottiin rikkaudeksi.

Se tiimin, esimiehen ja työyhteisön tuki ja erityistyöntekijöiden tuki on se tärkeä.

(Ryhmä 1)

Itse näen kyllä hirmu hyvänä myös sen, kun meillä on täällä tiimi ja useampi tyyppi meistä katsoo samoja perheitä, niin lapsi puhuu jollekin aikuiselle vähän enemmän kuin muille niin sitten kootaan niitä palapelin paloja ja yhdessä mietitään, miten lähdetään etenemään. (Ryhmä 3)

Yleensä sitten on tosi tärkeää, että työtiiminä on samanlainen näkemys, että millä tavalla edetään. Ja kun tiimissä on useita tyyppisiä, niin katsotaan sitä samaa asiaa vähän eri kulmista. Että sekin on tärkeää, että itse jaksaa mutta myös että me keskenään ymmärretään toisiamme ja halutaan yhdessä tehdä töitä. (Ryhmä 3)

Kuvio 5. Varhaiskasvatustyöntekijöiden rooli lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa.

5.7 Varhaiskasvatustyöntekijöiden osaaminen lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa

Varhaiskasvatustyöntekijöitä pyydettiin pohtimaan, millaiseksi he kokevat oman osaamisensa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa. Osallistujien mielipiteet osaamisestaan vaihtelivat paljon. Osa vastaajista koki, että heidän osaamisensa on vähäistä; usein tämä johtui siitä, että lasten kaltoinkohtelutapauksia ei ollut tullut omalle kohdalle työssä lainkaan tai niitä oli kohdattu hyvin vähän.

Tuo on niin tärkeä alue ja tuntuu että siitä on vähän kokemusta. Kun se kohdalle tulee niin heti tuntuisi, että konsultoisin jotakuta. (Ryhmä 1)

Tämä on vähän tämmöinen pimentoalue. (Ryhmä 1)

Osa haastatelluista puolestaan arvioi osaamisensa lasten kaltoinkohtelutapauksissa hyväksi. Niillä, jotka kokivat osaamisensa hyväksi, oli jo jonkin verran kokemusta lasten kaltoinkohtelutapauksista työssään ja he olivat myös saaneet aiheeseen koulutusta. He olivat myös sitä mieltä, että jos lasten kaltoinkohtelu on näkyvää, sitä on helppo tunnistaa. Myös se, että työntekijät tunsivat hyvin perheet, lisäsi kokemusta siitä, että tunnistaminen ja puuttuminen on helppoa.

Itse ajattelen että se on vahvaa osaamisaluetta, olen saanut paljon siihen koulutusta. (Ryhmä 1)

Väittäisin että meillä se tarpeellinen osaaminen ja tieto ja arvioiminen niin se on aika hyvin handussa. (Ryhmä 2)

5.8 Varhaiskasvatustyöntekijöiden tuen tarve lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen

Varhaiskasvatustyöntekijöiltä kysyttiin, millaista tukea he kokevat tarvitsevänsä lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen. Päälimmäisinä osallistujat toivat esille lisäkoulutuksen ja -tiedon tarpeen sekä tarpeen saada enemmän tukea työyhteisöltään. Myös haastattelutilanteet koettiin opettavaisiksi ja hyödyllisiksi tilanteiksi, kun osallistujat pääsivät jakamaan kokemuksiaan ja tietojaan.

Koulutuksen ja lisätiedon tarve lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen liittyen oli haastateltujen mukaan ilmeinen. Koulutus on heidän mukaansa tärkeää, jotta varhaiskasvatustyöntekijöillä olisi riittävästi tietoa ja rohkeutta lasten kaltoinkohteluepäilyksien eteenpäin viemiseksi. Osallistujat myös arvioivat tarvitsevänsä tietoa siihen, mihin asioihin kiinnittää huomiota, miten ottaa asiat esille ja miten ja missä tilanteissa vanhemmille voi esimerkiksi kertoa lastensuojeluilmoituksesta tai kaltoinkohteluepäilystä. Myös koko lasten kaltoinkohteluun liittyvästä prosessista huolen heräämisestä ilmoituksen tekemiseen koettiin tarvittavan lisää tietoa ja taitoa.

Itse koen, että tarvitsen juuri tietoa, että mitä havainnoida tai mihin kiinnittää huomiota tai miten se voi tulla ilmi. (Ryhmä 1)

Sitä koulutusta pitäisi olla mielestäni enemmän. (Ryhmä 1)

Osallistujat kokivat myös tarvitsevansa enemmän työyhteisön tukea lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen. Esille nostettiin muun muassa tarve saada sosiaalityöntekijä mukaan neuvolapalavereihin ja esitellä vähintään kerran toimintakaudessa ne henkilöt joihin on otettava yhteyttä lasten kaltoinkohtelutapauksissa. Lisäksi osallistujat kokivat, että työyhteisössä olisi tärkeää puhua useammin lasten kaltoinkohtelusta ja työntekijöiden omista kokemuksista, sillä vertaistuen katsottiin olevan osaamisen kannalta merkittävässä roolissa.

Tämä oli ensimmäinen kerta, kun puhuttiin näistä nyt yhdessä. Kiva kuulla muiden kokemuksia omasta työstä. Voisi joskus isommallakin porukalla näitä puhua, auttaa kun kuulee muiden kokemuksia. (Ryhmä 1)

6 POHDINTA

6.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lasten kaltoinkohtelun tunnistamista varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä varhaiskasvatustyöntekijät tietävät lasten kaltoinkohtelusta; mitkä tekijät sille heidän tietämyksensä mukaan altistavat, miten sitä voidaan tunnistaa, mitkä ovat sille altistavia riskitekijöitä ja mikä on heidän roolinsa ja osaamisensa sen tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa sekä miten heidän osaamistaan sen tunnistamisessa voitaisiin kehittää.

Tutkimustulokset osoittivat, että suurin osa haastatelluista oli kohdannut lasten kaltoinkohtelua työssään. Näiden tapausten määrä oli selkeästi yhteydessä osallistujien työkokemuksen pituuteen, joka vaihteli suuresti. Niillä, jotka olivat kohdanneet lasten kaltoinkohtelua työssään vain hyvin vähän tai eivät lainkaan, oli yleisesti ottaen myös vähemmän työkokemusta varhaiskasvatuksesta. Tulosten mukaan varhaiskasvatustyöntekijöiden osaaminen lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa vaihteli paljon; osa koki osaamisensa vähäiseksi tai puutteelliseksi, mikä oli usein yhteydessä lyhyempään työkokemukseen tai koulutuksen ja tiedon puutteeseen. Osa puolestaan koki osaamisensa hyväksi. Osaamisella oli tulosten perusteella selvä yhteys siihen, kuinka paljon heillä oli aikaisempaa kokemusta lasten kaltoinkohtelusta omassa työssään.

Tutkimustulosten perusteella varhaiskasvatustyöntekijät tunsivat kaikki lasten kaltoinkohtelun muodot. He jaottelivat lasten kaltoinkohtelun fyysiseen, psyykkiseen ja seksuaaliseen kaltoinkohteluun sekä laiminlyöntiin. Tämä onkin aikaisemman tutkimustiedon perusteella yleisin lasten kaltoinkohtelun jaottelu. (Armour ym. 2014, Paavilainen & Flinck 2015.) Psyykinen kaltoinkohtelu ja laiminlyönti puhututtivat haastateltavia huomattavasti enemmän kuin fyysinen ja seksuaalinen kaltoinkohtelu. Haastatteluiden perusteella nämä olivat varhaiskasvatustyöntekijöiden yleisimmin työssään kohtaamat kaltoinkohtelun muodot ja herättivät runsaasti keskustelua. Psyykinen kaltoinkohtelu ja laiminlyönti ovat myös tutkimusten mukaan erittäin yleisiä kaltoinkohtelun muotoja ja laiminlyönnin on katsottu olevan lapselle jopa haitallisempaa kuin fyysinen kaltoinkohtelu. (Armour ym. 2014, Krug ym. 2005, Toros & Tiirik 2014.) Seksuaalinen kaltoinkohtelu ei puolestaan herättänyt haastatteluissa keskustelua juuri

lainkaan. Se onkin Käypä hoito -suosituksen (2013) mukaan perheen sisällä erittäin harvinainen kaltoinkohtelun muoto.

Uutena kaltoinkohtelun muotona haastatteluissa nousi esille älylaitteiden ja sosiaalisen median käyttö; haastateltavien mukaan sekä lapset että vanhemmat käyttävät tänä päivänä älylaitteita ja sosiaalista mediaa siinä määrin, että sen voi katsoa lasten kaltoinkohteluksi. Tämä tarkoitti heidän mukaansa esimerkiksi sitä, että pienelle lapselle annetaan älylaite kuten tabletti, lasten annetaan pelata ja katsoa väkivaltaista sisältöä internetistä tai vanhemmat ovat itse sosiaalisessa mediassa siinä määrin, että se vie huomiota lapsilta. Sosiaalisen median ja älylaitteiden on katsottu myös aikaisemman tutkimustiedon perusteella olevan haitallista lapsille, minkä vuoksi vanhempia tulisi rohkaista puuttumaan lastensa sosiaalisen median käyttöön. Sosiaalisen median lapsiin kohdistuvia vaikutuksia tulisikin pystyä tunnistamaan paremmin. (O’Keeffe & Clarke-Pearson 2011, Strasburger ym. 2013.)

Haastateltavat pohtivat lasten kaltoinkohtelun muuttaneen muotoaan, sillä nykypäivän vanhemmat tiedostavat fyysisen kaltoinkohtelun olevan kiellettyä. Myös se, minkä vanhemmat mieltävät kaltoinkohteluksi, vaihtelee haastateltavien mukaan runsaasti etenkin kulttuureittain. Kulttuurien välillä onkin aiemman tutkimustiedon mukaan eroa siinä, mikä katsotaan lasten kaltoinkohteluksi ja mikä ei. Kuitenkin yleisesti ottaen useimmissa kulttuureissa lapsen ruumiillinen kuritus ja seksuaalinen hyväksikäyttö ovat lainvastaisia. (Krug ym. 2005.)

Tutkimustulosten mukaan varhaiskasvatustyöntekijät tunnistavat lasten kaltoinkohtelua sekä kaltoinkohtelun merkeistä lapsessa ja vanhemmissa että erilaisilla muilla keinoilla. Varhaiskasvatustyöntekijät tunsivat hyvin yleisimmät fyysiset kaltoinkohtelun merkit, jollaisiksi he kuvasivat muun muassa mustelmat, huonon hygienian ja epäsiisteyden. Myös muut kaltoinkohtelun merkit lapsessa olivat haastatelluilla hyvin hallussa; heidän mukaansa esimerkiksi itkuisuus, äkillinen käyttäytymisen muutos, aggressiivisuus ja tapa leikkiä ovat lapsesta havaittavia kaltoinkohtelun merkkejä. Aikaisemman tutkimustiedon mukaan juuri nämä ovat lasten kaltoinkohtelun merkkejä; joskaan varhaiskasvatustyöntekijät eivät eritelleet fyysisiä kaltoinkohtelun merkkejä yhtä laajasti kuin aikaisempi tutkimustieto. Tämä johtunee siitä, että mustelmat ovat yksi yleisimpiä fyysisen kaltoinkohtelun merkkejä lapsessa. (Jackson ym. 2015, Louwers ym. 2012, Paavilainen & Flinck 2013.)

Tiimityön merkitystä lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen keinona korostettiin erityisen. Kollegoiden työkokemus, tiimin tuki sekä hyvä ja tiivis yhteistyö katsottiin ensiarvoisen tärkeäksi, jotta lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen on mahdollista. Myös lapsen ja perheen kuuntelu ja havainnointi sekä hyvä tunteminen katsottiin oleellisiksi lasten kaltoinkohtelun tunnistamiskeinoiksi. Aikaisempi tutkimustieto vahvistaa näitä seikkoja; moniammatillinen yhteistyö sekä toimiva, luottamuksellinen suhde lapseen ja vanhempiin ovat avainasemassa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa. (Inkilä 2015, Lines ym. 2017.)

Tutkimustulokset osoittivat, että on useita tekijöitä jotka estävät varhaiskasvatustyöntekijöitä tunnistamasta lasten kaltoinkohtelua. Tällaisiksi tekijöiksi nostettiin esille vanhempiin ja perheeseen liittyvät tekijät kuten valehtelu, kulttuurierot, ammatti sekä hyvät kulissit; lapseen liittyvät tekijät kuten lapsen lojaalius vanhemmilleen sekä kaltoinkohtelun salaaminen sekä työntekijöihin ja työhön liittyvät tekijät kuten uskalluksen puute, suuret ryhmäkoot sekä työntekijän oma hyvinvointi. Nämä ovatkin aikaisemman tutkimustiedon mukaan keskeisiä tunnistamista estäviä tekijöitä. (Inkilä 2015, Louwers ym. 2012, Schols ym. 2013.) Esimerkiksi kommunikointiongelmia lapsen ja työntekijöiden välillä sekä osaamisen ja tiedon puutetta ei haastatteluissa kuitenkaan mainittu, vaikka nämä ovat aikaisempien tutkimusten mukaan oleellisia lasten kaltoinkohtelun tunnistamista estäviä tekijöitä. (Lines ym. 2017, Louwers ym. 2012, Schols ym. 2013, Toros & Tiirik 2014.) Sen sijaan perheen hyvien kulissien merkitystä tunnistamisen vaikeutumisen kannalta pohdittiin runsaasti, vaikka siitä ei aikaisemmissa tutkimuksissa ole juuri mainintaa; varhaiskasvatustyöntekijät pohtivat, että lasten kaltoinkohtelu ei välttämättä näy ulospäin, jos perheessä on uudet autot, lapsilla uudet siistit vaatteet ja vanhemmilla arvostetut ammatit. Tämä myös estää tulosten mukaan varhaiskasvatustyöntekijöitä uskaltamasta puuttua kaltoinkohteluepäilyihin.

Tulokset osoittivat, että vanhempien päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, avioero, yksinhuoltajuus sekä vanhempien omat lapsuuden ja nuoruuden kokemukset ovat varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan keskeisiä lasten kaltoinkohtelulle altistavia tekijöitä. Nämä ovat myös aiemman tutkimustiedon mukaan tekijöitä, jotka altistavat lasten kaltoinkohtelulle. (Dubowitz ym. 2011, Inkilä 2015, Lepistö ym. 2017, Paavilainen & Flinck 2013, Risch ym. 2014.) Osallistujat kuitenkin pohtivat kaltoinkohtelulle altistavia tekijöitä vain vanhempien näkökulmasta. Aiempien tutkimusten mukaan sen sijaan myös lapseen ja koko perheeseen liittyvät tekijät altistavat lasten kaltoinkohtelulle. Tällaisia ovat muun muassa lapsen alhainen syntymäpaino, vammaisuus ja heikko

kognitiivinen kehitys, lasten suuri määrä perheessä sekä lapsen tai perheen aikaisempi yhteys lastensuojeluviranomaisiin. (Inkilä 2015, Lepistö ym. 2017, Paavilainen & Flinck 2013, Risch ym. 2014.)

Tutkimustuloksissa kävi kuitenkin ilmi myös lasten kaltoinkohtelulle altistavia tekijöitä, joita aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole mainittu. Tällaisiksi varhaiskasvatustyöntekijät kuvasivat vanhempien keinottomuuden, urakeskeisyyden, mukavuudenhalun sekä itsekkyyden. Keinottomuudella haastateltavat tarkoittivat sitä, että vanhemmuus on jostain syystä hukassa ja vanhempi saattaa tällöin esimerkiksi turvautua sopimattomiin rangaistuskeinoihin. Nyky-yhteiskunnan korkeat vaatimukset ja urakeskeisyys oli myös kaltoinkohtelulle altistava tekijä, joka herätti osallistujien keskuudessa runsaasti keskustelua. Varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan työ on tänä päivänä entistä suuremmassa roolissa myös lapsiperheissä, jolloin lapsille ei jää riittävästi aikaa. Vanhempien mukavuudenhalu ja itsekkyyks voidaan katsoa myös tulosten mukaan nykyajan ongelmaksi, joka altistaa lasten kaltoinkohtelulle. Tulosten mukaan oman ajan ja mukavuuden katostaan olevan trendikästä. Tämä kuitenkin varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan aiheuttaa sen, että lasten hoito ja heidän kanssaan vietettävä aika jäävät toissijaisiksi.

Varhaiskasvatustyöntekijöiden roolia lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa ei ole tutkittu maailmalla juuri lainkaan. Tässä tutkimuksessa kävi kuitenkin ilmi, että heidän roolinsa sen tunnistamisessa on erittäin keskeinen; varhaiskasvatustyöntekijät kokivat, että lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen on heidän vastuunsa ja velvollisuutensa. Tunnistamisen lisäksi kaltoinkohteluun puuttuminen, asian vieminen eteenpäin sekä huolen puheeksi ottaminen ovat osallistujien mukaan heidän velvollisuuksiaan. Tulosten mukaan varhaiskasvatustyöntekijöiden mielestä olisi heidän osaltaan kaltoinkohtelua, jos he katsoisivat lasten kaltoinkohtelutapauksia läpi sormien. Työntekijät pohtivat, että kaltoinkohtelutapauksien tullessa ilmi käydään usein läpi vaihe vaiheelta, kenen olisi pitänyt huomata kaltoinkohtelu. Moniammatillinen yhteistyö oli haastateltujen mukaan erittäin keskeinen kaltoinkohtelun tunnistamista ja siihen puuttumista helpottava tekijä; Inkilän (2015) mukaan lasten kaltoinkohtelu onkin moniammatillinen haaste ja vaatii tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Tutkimustulokset osoittavat, että varhaiskasvatustyöntekijät tarvitsevat lisäkoulutusta ja -tietoa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisesta. Lisäksi he kaipaavat enemmän tukea

tunnistamiseen työyhteisöltään. Varhaiskasvatustyöntekijät tarvitsevat erityisesti tietoa ja rohkeutta siihen, miten lasten kaltoinkohtelua voidaan tunnistaa, miten viedä kaltoinkohteluepäily eteenpäin ja miten asia voidaan ottaa esille keskusteltaessa vanhempien kanssa. Myös aikaisempi tutkimustieto osoittaa, että työntekijät kokevat tarvitsevansa enemmän koulutusta lasten kaltoinkohtelun puuttumiseen. Koulutus olisikin ensiarvoisen tärkeää, jotta lainsäädännön, ohjeistusten ja suositusten soveltaminen käytäntöön olisi helpompaa. Koulutus tuo mukaan varmuutta lasten ja vanhempien kohtaamiseen. (Inkilä 2015.) Tämän tutkimuksen haastattelutilanteet koettiin erittäin hyviksi opetustilanteiksi, sillä työntekijät saivat haastatteluissa tilaisuuden jakaa tietojaan ja kokemuksiaan lasten kaltoinkohtelusta.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että varhaiskasvatustyöntekijöillä on pääosin hyvät tiedot lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen. Myös aikaisempi tutkimustieto osoittaa, että päivähoidossa työskentelevillä on sosiaalityöntekijöiden ja poliisin lisäksi parhaat tiedot lasten kaltoinkohtelusta. (Inkilä 2015.) Osa varhaiskasvatustyöntekijöistä kuitenkin kokee osaamisensa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa heikoksi tai puutteelliseksi.

6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tässä tutkimuksessa noudatettiin tutkimuseettisiä periaatteita, joita ovat huolellisuus, tarkkuus ja rehellisyys kaikissa tutkimusprosessin vaiheissa tutkimussuunnitelmasta tulosten raportointiin saakka. Käytetyt menetelmät ovat eettisesti kestäviä ja ne noudattivat tieteellisen tutkimuksen kriteereitä. Tutkimukseen haettiin ja sille myönnettiin tutkimuslupa Kuopion kaupungilta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja se perustui tietoiseen suostumukseen; tutkittaville annettiin ennen haastattelujen aloitusta saatekirjeet (liite 1) sekä kirjalliset, allekirjoitettavat suostumuslomakkeet (liite 2). Tutkimuksesta kerrottiin tutkittaville saatekirjeiden lisäksi myös suullisesti ja heille annettiin mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta. Tutkittaville kerrottiin osallistumisen olevan luottamuksellista ja vapaaehtoista ja että heillä oli mahdollisuus keskeyttää osallistuminen missä tahansa vaiheessa. Aineiston keruussa, sen käsittelyssä sekä tulosten raportoinnissa kunnioitettiin

osallistujien yksityisyyttä eikä heistä kerätty tunnistetietoja. Näin ollen tutkittavia ei ole mahdollista tunnistaa tutkimustuloksia luettaessa. (Burns & Grove 2009.)

Kankkusen ja Vehviläinen-Julkusen (2013) mukaan tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan tiedon pätevyyden, yleisluontoisuuden ja käyttökelpoisuuden mukaan. Laadullista tutkimusta tehdessä tutkijalla on suuri rooli ja vastuu, sillä sisällönanalyysi perustuu aina yksilölliseen tulkintaan, koska tutkija päättää aineiston luokittelutavan. Näin ollen sisällönanalyysi on erittäin joustava, joskin säännötön aineiston analyysimenetelmä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi perustuu uskottavuuteen, siirrettävyyteen, riippuvuuteen ja vahvistettavuuteen. (Elo & Kyngäs 2008, Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013.)

Tässä tutkimuksessa uskottavuutta pyrittiin lisäämään kuvailemalla tutkittavia riittävän tarkasti ja kuvaamalla tutkimustulokset käyttäen suoria lainauksia ja havainnollistavia kuvia. Tutkimuksen etenemistä kuvattiin myös tutkimusraportissa tarkasti vaihe vaiheelta. Myös sisällönanalyysin vaiheet pyrittiin kuvaamaan niin tarkasti kuin mahdollista havainnollistaen luokittelun etenemistä esimerkillä (kuvio 1). Tutkimustulosten siirrettävyydestä tämän tutkimuksen kontekstista toiseen kontekstiin ei ole varmuutta, mutta on mahdollista, että samankaltaiset tulokset voitaisiin saada, jos vastaavanlainen tutkimus toteutettaisiin muissa päiväkodeissa. Tutkimuksen riippuvuutta pyrittiin vahvistamaan noudattamalla tieteellisen tutkimuksen tekoa ohjaavia käytäntöjä ja periaatteita. Vahvistettavuutta puolestaan pyrittiin lisäämään perustelemalla tutkimukseen liittyviä valintoja, kuten temahaastattelun käyttöä tutkimusmenetelmänä.

Laadullisen tutkimuksen laatua arvioitaessa huomiota kiinnitetään myös otoskokoön ja tulosten raportointiin. Täsmällinen ja huolellinen raportointi tutkimuksen kaikista vaiheista lisääkin laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. (Burns & Grove 2009, Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013.) Otokoko oli tässä tutkimuksessa 16, mikä katsottiin riittäväksi ottaen huomioon tutkittavien monipuolisuuden; tutkittavien ikä, ammatti ja työkokemus vaihtelivat runsaasti, minkä tutkija katsoi tässä tutkimuksessa eduksi.

6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Tämä tutkimus tuotti tietoa siitä, mitä varhaiskasvatustyöntekijät tietävät lasten kaltoinkohtelusta, mikä on heidän osaamisensa sen tunnistamisessa sekä millaista tukea he tarvitsisivat osaamisensa kehittämiseen. Tutkimuksen tuottaman tiedon avulla voidaan kehittää lasten kaltoinkohtelun tunnistamista ja siihen puuttumista niin varhaiskasvatuksessa kuin moniammatillisestikin.

Tutkimustulosten perusteella voidaan esittää seuraavia johtopäätöksiä:

- 1) Valtaosa varhaiskasvatustyöntekijöistä oli kohdannut lasten kaltoinkohtelua työssään. Tällä oli selvä yhteys tutkittavien työkokemuksen pituuteen; mitä pidempi työkokemus tutkittavilla oli, sitä enemmän heillä oli kokemusta lasten kaltoinkohtelutapauksista omassa työssään.
- 2) Varhaiskasvatustyöntekijöiden osaaminen lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa vaihteli suuresti. Osaaminen oli pääosin yhteydessä siihen, kuinka paljon heillä oli kokemusta lasten kaltoinkohtelutapauksista.
- 3) Varhaiskasvatustyöntekijät tunsivat kaikki lasten kaltoinkohtelun muodot ja tiesivät pääosin, mitkä tekijät lasten kaltoinkohtelulle altistavat, mitkä tekijät estävät kaltoinkohtelun tunnistamista ja mikä on heidän roolinsa kaltoinkohtelun tunnistamisessa.
- 4) Sosiaalisen median ja älylaitteiden käyttö on varhaiskasvatustyöntekijöiden mukaan lisääntynyt ja se voidaan luokitella yhdeksi lasten kaltoinkohtelun muodoksi.
- 5) Vanhempien urakeskeisyys, kiire, mukavuudenhalu ja itsekkyydet ovat lisääntyneet viime vuosina ja altistavat lasten kaltoinkohtelulle.

- 6) Varhaiskasvatustyöntekijät kokevat tarvitsevansa lisää tietoa ja osaamista lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen ja toivovat, että saisivat aiheeseen lisäkoulutusta.

Tutkimustulosten ja johtopäätösten perusteella voidaan esittää seuraavia jatkotutkimusehdotuksia:

- 1) Miten sosiaalisen median ja älylaitteiden käyttö vaikuttaa lapsiperheisiin tai mitä se tarkoittaa lasten kaltoinkohtelun näkökulmasta?
- 2) Miten vanhempia voitaisiin ohjata sosiaalisen median ja älylaitteiden käyttöön liittyen?
- 3) Miten tai millaisella koulutuksella varhaiskasvatustyöntekijöiden tai muiden lasten kanssa tekemisissä olevien ammattihenkilöiden osaamista lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa voitaisiin kehittää?

LÄHTEET

- Armour C, Elklit A & Christoffersen M.N. 2014. A Latent Class Analysis on Childhood Maltreatment: Identifying Abuse Typologies. *Journal of Loss and Trauma* 19: 23–39.
- Ben-Natan M, Sharon I, Barbashov P, Minasyan Y, Hanukayev I, Kajdan D & Klein-Kremer A. 2013. Risk Factors for Child Abuse: Quantitative Correlational Design. *Journal of Pediatric Nursing* 29: 220–227.
- Burns N & Grove SK. 2009. *The practice of nursing research: Appraisal, synthesis, and generation of evidence*. 6th edition. Saunders Elsevier, Philadelphia.
- Dubowitz H, Kim J, Black M, Weisbart C, Semiatin J & Magder L. 2011. Identifying children at high risk for a child maltreatment report. *Child Abuse & Neglect* 35: 96–104.
- Duodecim 2008. Lasten kaltoinkohtelu luultua yleisempää länsimaissa. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli= uut12698&p_teos= uut&p_osio=&p_selaus= Luettu 8.11.2017
- Elo S, Kääriäinen M, Kanste O, Pölkki T, Utriainen K & Kyngäs H. 2014. Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness. *SAGE Open* 4(1), 1-10.
- Esmaeili DZ, Vaezzadeh N, Esmaeili MR, Hosseini SH, Kaheni S, Esmaeili H & Shahhosseini Z. 2014. Identification of Child Maltreatment in Iranian Children with the Parent-Child Conflict Tactics Scale. *Annals of Medical & Health Sciences Research* 4(5): 713–718.
- Hotus 2008. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. Hoitotyön suositus. http://www.hotus.fi/system/files/Lasten_kaltoinkohtelun_tunnistaminen_SUM.PDF Luettu 8.11.2017
- Hotus 2015. Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hoitotyön suositus. http://www.hotus.fi/system/files/SUOSITUS_lasten_kaltoinkohtelu.pdf Luettu 8.11.2017
- Inkilä J. 2015. Lasten kaltoinkohtelu tunnistamisen ja varhaisen puuttumisen moniammatillista yhteistyötä kuvaileva malli. Tampereen yliopisto, Terveystieteiden tiedekunta. Väitöskirja. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98212/978-951-44-9981-4.pdf?sequence=1> Luettu 8.11.2017
- Jackson A, Deye K, Halley T, Hinds T, Rosenthal E, Shalaby-Rana E & Goldman E. 2015. Curiosity and Critical Thinking: Identifying Child Abuse Before It Is Too Late. *Clinical Pediatrics* 54(1): 54–61.
- Jordan K & Moore-Nadler M. 2014. Children at Risk of Maltreatment. Identification

and Intervention in the Emergency Department. *Advanced Emergency Nursing Journal* 36(1): 97–106.

Karila K, Juntunen A, Kaulio-Kuikka K, Rantala K, Rouhiainen-Valo T, Goman J & Smeds-Nylund A-S. 2013. Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa. Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista.
https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KKA_0713.pdf Luettu 30.1.2018

Krug E, Dahlberg L, Mercy J, Zwi A & Lozano R. 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa. WHO:n raportti.
http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf
 Luettu 8.11.2017

Käypä hoito 2013. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyn tutkiminen.
<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/suositus?id=hoi34040> Luettu 8.11.2017

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lepistö S, Ellonen N, Helminen M & Paavilainen E. 2017. The family health, functioning, social support and child maltreatment risk of families expecting a baby. *Journal of Clinical Nursing* 26: 2439–2451.

Leppäkoski T, Kälvinmäki J, Flinck A & Paavilainen E. 2014. STOPPIA! – Perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistamisen ja varhaisen puuttumisen toimintaohjeen käyttöönotto, juurruttaminen ja arviointi – hanke 2011–2013 (140/THL/TE/2011–2013) http://www.epshp.fi/files/6935/stoppia_loppuraportti.pdf Luettu 8.11.2017

Lines L, Hutton A & Grant J. 2017. Integrative review: nurses' roles and experiences in keeping children safe. *Journal of Advanced Nursing* 73(2): 302–322.

Louwers E, Korfage I, Affourtit M, Koning H & Moll H. 2012. Facilitators and barriers to screening for child abuse in the emergency department. *BMC Pediatrics* 12:167.

Murry S & Lewin L. 2013. Parenting Support Needs Assessment: Screening for Child Maltreatment Risk in Young Families. *Journal of Pediatric Health Care* 28(3): 208–216.

O'Keeffe G.S. & Clarke-Pearson K. 2011. The impact of social media on children, adolescents, and families. *American Academy of Pediatrics* 127(4): 800–804.

Paavilainen E & Flinck A. 2013. National clinical nursing guideline for identifying and intervening in child maltreatment within the family in Finland. *Child Abuse Review* 22(3): 209–220.

Pabis M, Wronska I, Slusarska B & Cuber T. 2010. Paediatric nurses' identification of violence against children. *Journal of Advanced Nursing* 67: 384–393.

Polit D & Beck C. 2012. *Nursing Research. Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice*. Wolters Kluwer. Lippincott Williams & Wilkins: Philadelphia.

Rachamim E, Hodes D, Gilbert R & Jenkins S. 2010. Pattern of hospital referrals of children at risk of maltreatment. *Emergency Medicine Journal* 28: 952–954.

Risch E, Owora A, Nandyal R, Chaffin M & Bonner B. 2014. Risk for Child Maltreatment Among Infants Discharged From a Neonatal Intensive Care Unit: A Sibling Comparison. *Child Maltreatment* 19(2): 92–100.

Rikoslaki 39/1889.

Schols M, Ruiter C & Öry F. 2013. How do public child healthcare professionals and primary school teachers identify and handle child abuse cases? A qualitative study. *BMC Public Health* 13: 807.

Smeekens A, Broekhuijsen-van Henten D, Sittig J, Russel I, ten Cate O, Turner N & Putte E. 2010. Successful e-learning programme on the detection of child abuse in Emergency Departments: a randomized controlled trial. *Arch Dis Child* 96: 330–334.

Strasburger V.C. & Hogan M.J. 2013. Children, Adolescents, and the Media. *American Academy of Pediatrics* 132(5): 958–961.

Terveysdenhuoltolaki 1326/2010.

THL 2017. Varhaiskasvatus. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut> Luettu 7.11.2017

THL 2017. Varhaiskasvatus 2016. <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lasten-paivahoito> Luettu 30.1.2018

Thompson E.L, Thompson L.A, Black E.W, Esernio-Jenssen D, Hardt N, Das R & Roth J. 2012. Identifying Indicators During Pregnancy for Child Maltreatment. *Maternal and Child Health Journal* 17(10): 1817–1824.

Toros K & Tiirik R. 2014. Preschool Teachers' Perceptions About and Experience with Child Abuse and Neglect. *Early Childhood Education Journal* 44(1): 21–30.

Varhaiskasvatuslaki 36/1973.

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1989.

SAATEKIRJE
KUOPIO 19.9.2017

HYVÄ VASTAANOTTAJA

Olen preventiivisen hoitotieteen maisteriopiskelija Itä-Suomen yliopistosta ja teen pro gradu -tutkielmani lasten kaltoinkohtelun tunnistamisesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden näkemyksiä ja kokemuksia lasten kaltoinkohteluun liittyen.

Kerään pro gradu -tutkielmani aineiston ryhmähaastatteluin, joista yhteen kutsun teidät osallistumaan. Osallistuminen on luottamuksellista ja vapaaehtoista perustuen tietoiseen suostumukseen, jonka osallistujat allekirjoittavat ennen haastattelua. Minulla on vaitiolovelvollisuus haastattelussa keskustelluista asioista.

Haastattelutilanne nauhoitetaan ja aukikirjoitetaan. Aukikirjoitettu materiaali hävitetään asianmukaisesti tutkimusprosessin loputtua. Haastattelun arvioitu kesto on yksi tunti. Haastattelussa keskustellut asiat käsitellään osallistujien anonymiteettia kunnioittaen ja kenenkään osallistujan tiedot eivät paljastu tutkielmassa.

Tämän pro gradu -tutkielman tekoon on myönnetty tutkimuslupa Kuopion kaupungin varhaiskasvatuspalveluista joulukuussa 2016. Tutkielman ohjaajina toimivat professori Katri Vehviläinen-Julkunen Itä-Suomen yliopistosta ja professori Eija Paavilainen Tampereen yliopistosta.

Ystävällisin terveisin,

Siiri Nelimarkka
Preventiivinen hoitotiede
Terveystieteiden tiedekunta
Itä-Suomen yliopisto
0400 865 894

KIRJALLINEN SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN

Tämä haastattelu on osa pro gradu –tutkielmaa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisesta varhaiskasvatuksessa. Tarkemmat tiedot tutkimuksesta löytyvät saatekirjeestä ja lisätietoja voi saada tarkempia tietoja: Siiri Nelimarkka, Pohjolankatu 26 B 10, 70500 Kuopio, 0400865894.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja haastateltavalla on oikeus keskeyttää osallistuminen tai kieltäytyä vastaamasta hänelle esitettyihin kysymyksiin.

Haastattelu kestää noin 60 minuuttia ja se nauhoitetaan, minkä jälkeen se kirjoitetaan tekstitiedostoksi. Tutkija käsittelee haastatteluaineistoa luottamuksellisesti vaitiolovelvollisuutta noudattaen. Aukikirjoitettu materiaali hävitetään asianmukaisesti tutkimusprosessin loputtua ja myös ääninauha tuhoaan aukikirjoittamisen jälkeen. Osallistujien nimiä tai muita henkilötietoja ei julkaista tutkimuksessa. Osallistujien anonymiteettia kunnioitetaan koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimusraporttiin sisällytetään suoria sitaatteja haastattelusta ja sitaattien yhteydessä mainitaan haastateltavan sukupuoli, ikä ja ammatti.

Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan Siiri Nelimarkan pro gradu –tutkielmaan lasten kaltoinkohtelun tunnistamisesta varhaiskasvatuksessa. Ymmärrän, että minusta kerättäviä tietoja käsitellään luottamuksellisesti anonymiteettiani kunnioittaen. Annan suostumukseni tutkimuksen tekemiseen ja haastattelun nauhoittamiseen. Voin keskeyttää osallistumiseni missä vaiheessa tahansa.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Liite 3. Teemahaastattelurunko

Pro gradu -tutkielma: Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen
varhaiskasvatuksessa, Siiri Nelimarkka

Ryhmähaastattelu varhaiskasvatustyöntekijöille (n. 5 henkilöä/ryhmä, 3
ryhmää) Haastattelun kesto n. 60 min

HAASTATTELURUNKO

- Keskusteluaikaa max. 6 minuuttia/kysymys

1. Kuinka kauan olette työskennelleet varhaiskasvatuksessa?
2. Mitä lasten kaltoinkohtelu tarkoittaa?
3. Oletteko kohdanneet työssänne lasten kaltoinkohtelua?
4. Mitkä tekijät altistavat lapsen kaltoinkohtelulle?
5. Mikä on varhaiskasvatuksen työntekijöiden rooli lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa?
6. Miten lasten kaltoinkohtelua voidaan tunnistaa varhaiskasvatuksessa?
7. Mitkä tekijät haittaavat/estävät lasten kaltoinkohtelun tunnistamista työssänne?
8. Miten/mistä tekijöistä tunnistatte lasten kaltoinkohtelua?
9. Millaiseksi arvioitte osaamisenne lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa?
10. Onko mielestänne lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen osaamistanne tarvetta kehittää? Miten?
11. Millaista muuta tukea koette tarvitsevanne tunnistamisen avuksi?

Liite 4. Tutkimustaulukko

Sukunimi ja vuosi	Tavoite	Menetelmä	Kohderyhmä	Keskeiset tulokset
Dubowitz ym 2011. <i>Identifying children at high risk for a child maltreatment report</i> . Yhdysvallat	Auttaa ammattilaisia tunnistamaan lasten kaltoinkohteluun johtavia riskitekijöitä	Pitkittäis-tutkimus	Pienituloiset perheet, joita seurattiin, kunnes lapset olivat 12-vuotiaita (n=224)	Viisi kaltoinkohtelulle altistavaa riskitekijää löydettiin: 1) heikko tulos lapsen henkisen kehityksen arvioinnista 2) vanhemman alhainen koulutustaso 3) vanhemman päihteidenkäyttö 4) vanhemman masennusoireet 5) useampi lapsi perheessä
Jordan & Moore-Nadler 2014. <i>Children At Risk of Maltreatment. Identification and Intervention in the Emergency Department</i> . Yhdysvallat	Toteuttaa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen toimintamalleja tapaturmayksikössä; hoitajien koulutus, kaltoinkohtelun tunnistamistyökalu sekä moniammatillinen työryhmä	Interventio-tutkimus	Lasten ensiavun hoitohenkilökunta	Kolmen intervention toteutus: 1) koulutus lasten kaltoinkohtelusta hoitohenkilökunnalle, 2) lasten kaltoinkohtelun tunnistamistyökalu sekä 3) moniammatillinen työryhmä. Todettiin, että sairaanhoitajien koulutus on tarpeen, hoitajat kokevat epävarmuutta kysyä lapselta ja huoltajilta kaltoinkohtelusta, koulutus lisäsi hoitajien tietoja, taitoja ja itsevarmuutta kaltoinkohtelun tunnistamiseen
Louwers ym 2012. <i>Facilitators and barriers to screening for child abuse in the emergency department</i> . Alankomaat	Tunnistaa lasten kaltoinkohtelun tunnistamista ja sitä estäviä tekijöitä tapaturmaosastolla	Laadullinen haastattelu-tutkimus, puolistrukturoitu haastattelu	Usean ammattikunnan edustajia seitsemästä sairaalasta (n=27)	Tiedon ja ajan puute ja vanhempien kanssa kommunikointi kaltoinkohtelua epäiltäessä estävät lasten kaltoinkohtelun tunnistamista. Henkilökuntaa tulisi kouluttaa paremmin kaltoinkohtelun tunnistamiseen ja kommunikointitaitojen parantamiseen.
Murry & Lewin 2014. <i>Parenting Support Needs Assessment: Screening for Child Maltreatment Risk</i>	Selvittää PSNA (Parenting Support Needs Assessment) -työkalun luotettavuutta ja	2-osainen; Osa I: PSNA:n validiteetin arviointi	Parenting Support Needs Assessment -työkalu lasten kaltoinkohtelun	PSNA-työkalu on validi ja soveltuu hyvin käytäntöön eli lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen

<i>in Young Families.</i> Yhdysvallat	soveltuvuutta käytäntöön	Osa II: PSNA:n testaus käytännössä	tunnistamisen apuvälineenä	
Pabis ym 2010. <i>Paediatric nurses' identification of violence against children.</i> Puola	Arvioida lasten parissa työskentelevien sairaanhoitajien lasten kaltoinkohtelun arviointi- ja tunnistamistaitoja	Kysely- tutkimus	Lastenosastoilla työskentelevät hoitajat (n=160) kahdessa puolalaisessa kaupungissa	Suurin osa vastaajista on kohdannut pahoinpideltyjä lapsia työssään. Yleisin kaltoinkohtelun muoto oli laiminlyönti. Kaltoinkohdeltua lasta tulisi hoitaa yksilöllisyys ja moniammatillinen yhteistyö huomioiden. Hoitajat kokevat tarvitsevänsä myös lisää koulutusta kaltoinkohdellun lapsen hoitoon.
Schols ym 2013. <i>How do public child healthcare-professionals and primary school teachers identify and handle child abuse cases? A qualitative study.</i> Alankomaat	Selvittää hollantilaisten alakouluopettajien sekä julkisen terveydenhuollon sairaanhoitajien ja lääkäreiden tietotaitoa lasten kaltoinkohtelun tunnistamisesta ja kaltoinkohtelutilanteissa toimimisesta	Laadullinen ryhmähaastattelututkimus	Alakouluopettajat (n=16) ja julkisen terveydenhuollon sairaanhoitajat ja lääkärit (n=17)	Molemmat ryhmät (opettajat ja terveydenhuollon ammattilaiset) olivat tietoisia lasten pahoinpitelyn merkeistä ja riskeistä, mutta kokivat tietonsa kuitenkin puutteellisiksi.
Flinck & Paavilainen 2013. <i>National Clinical Nursing Guideline for Identifying and Intervening in Child Maltreatment within the Family in Finland.</i> Suomi	Luoda synteesiä systemaattisesti kerätyn monitieteisen tutkimustiedon pohjalta lasten kaltoinkohtelusta sekä tarjota suosituksia ja menetelmiä erityisesti hoitajille käytännön hoitotyöhön kaltoinkohtelun tunnistamiseksi	Hoitotyön suositus; systemaattinen katsaus	0–18-vuotiaat lapset, kaltoinkohtelun eri muodot seksuaalinen hyväksikäyttö pois lukien, systemaattinen kirjallisuuskatsaus (n=77)	Lasten kaltoinkohtelua voidaan tunnistaa useiden riskitekijöiden avulla, jotka voivat liittyä joko lapseen, vanhempiin tai koko perheeseen. Näiden tekijöiden tunnistaminen ja arviointi on tärkeää. Keskeisiä kaltoinkohtelun merkkejä ovat fyysiset jäljet. Kaltoinkohtelun tunnistamiselle otollisimpia tilanteita ovat koti- ja vastaanottokäynnit.
Rachamim ym 2010. <i>Pattern of hospital referrals of children at risk</i>	Määritellä lastensuojelutyöntekijälle kahden kuukauden aikana	Lapsen kaltoinkohteluepäilyistä	Alle 18-vuotiaat lapset ja odottavat äidit (n=44) neljältä	CPA:lle eli lastensuojelutyöntekijälle tehtiin kahden kuukauden aikana 44 ilmoitusta

<p><i>of maltreatment.</i> Iso-Britannia</p>	<p>tehtyjen kaltoinkohtelu-epäilyilmoitusten määrä ja ilmoitusten tekijät</p>	<p>tehtyjen ilmoitusten arviointi ja kategorisointi kahden kuukauden ajalta</p>	<p>osastolta (ensiapu, synnytystä edeltävä hoito, vastasyntyneiden osasto, lasten- ja nuorten osastot)</p>	<p>epäilyistä kaltoinkohteluista. Suurimman osan ilmoituksista tekivät sairaanhoitajat.</p>
<p>Risch ym 2014. <i>Risk for Child Maltreatment Among Infants Discharged from a Neonatal Intensive Care Unit: A Sibling Comparison.</i> Yhdysvallat</p>	<p>Selvittää, kuinka lasten kaltoinkohtelun riskit vaihtelevat sisarusten välillä eri perheissä, mitä riskejä kaltoinkohtelulle on sekä vastasyntyneiden teho-osastolla olleiden vauvojen yhteyttä kaltoinkohteluun.</p>	<p>Kohortti-/vertailututkimus</p>	<p>Vastasyntyneiden teho-osastolla syntyneet (n=2463), joita verrattiin ei teho-osastolla syntyneisiin sisaruksiin (n=2732)</p>	<p>Kaltoinkohtelun riski vaihtelee sisarusten välillä. Vastasyntyneiden teholla olleilla lapsilla on suurentunut kaltoinkohtelun riski. Riski on suurin ensimmäisen elinvuoden aikana sekä niissä perheissä joissa on useita lasten kaltoinkohtelulle altistavia riskitekijöitä.</p>
<p>Esmaeili ym 2014. <i>Identification of Child Maltreatment in Iranian Children with the Parent-Child Conflict Tactics Scale.</i> Iran</p>	<p>Tunnistaa kaltoinkohtelun eri muotoja lasten huoltajien raportoina</p>	<p>Poikittais-tutkimus, tarkoituksen mukainen otanta</p>	<p>Iranilaiset äidit joiden viimeisin lapsi 1–12 -vuotias (n=562)</p>	<p>Kaltoinkohtelu oli yleisintä esikouluikäisillä lapsilla. Eri kaltoinkohtelun muodot (fyysinen ja psyykinen kaltoinkohtelu sekä laiminlyönti) korreloivat keskenään.</p>
<p>Jackson ym 2015. <i>Curiosity and Critical Thinking: Identifying Child Abuse Before It Is Too Late.</i> Yhdysvallat</p>	<p>Tunnistaa tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen miksi lasten pahoinpitelyä ei tunnisteta ajoissa</p>	<p>Tapaus-tutkimus</p>	<p>Tapaukset, joissa lasten fyysinen pahoinpitely oli huomattu myöhemmin (n=18)</p>	<p>Useat tekijät viivästyttävät kaltoinkohtelun diagnosointia: taustatietoja ei kysytty, oireita ja jälkiä ei tutkittu/arvioitu riittävän tarkasti, laboratoriotestejä ja radiologisia kuvia ei tulkittu oikein, vakiintuneita ohjeistuksia ei noudatettu, loukkaantumisten selitykset olivat epäselviä ja sairaskertomuksiin pääsy ja valtuudet olivat rajalliset</p>

<p>Inkilä 2015. <i>Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen ja varhaisen puuttumisen moniammatillista yhteistyötä kuvaileva malli.</i> Suomi</p>	<p>Edistää perheiden tuen ja avun saantia kaltoinkohtelun varhaisessa vaiheessa sekä kehittää moniammatillista yhteistyötä ja kaltoinkohtelun ennaltaehkäisyä</p>	<p>Laadullinen kysely- ja haastattelututkimus</p>	<p>Päivähoidon, perusopetuksen, sosiaalipalvelun, terveyspalvelun ja poliisin työntekijät (n=887) ja etäisät (n=8)</p>	<p>Perheensisäisen lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen ja varhaisen puuttumisen moniammatillista yhteistyötä kuvaileva malli. Työntekijät hallitsivat pääasiassa lasten kaltoinkohteluun puuttumiseen vaadittavat tiedot. Yhteistyö lasten ja vanhempien kanssa oli pääosin hyvää. Osa etäisistä koki, että moniammatillinen yhteistyö oli puutteellista. Työntekijät kokivat tarvitsevänsä täydennyskoulutusta.</p>
<p>Smeekens ym 2011. <i>Successful e-learning programme on the detection of child abuse in Emergency Departments: a randomised controlled trial.</i> Alankomaat</p>	<p>Kehittää hoitohenkilö-kunnan kykyjä tunnistaa lasten kaltoinkohtelusta; internet-koulutuksen järjestäminen lasten kaltoinkohtelusta ja sen vaikutusten arviointi</p>	<p>Satunnaistettu koe-kontrollitutkimus (ennen- ja jälkeen -asetelmat)</p>	<p>Ensiavussa työskentelevät sairaanhoitajat (n=38); koeryhmässä 19 ja kontrolliryhmässä 19 sairaanhoitajaa</p>	<p>Koulutukseen osallistuneet hoitajat kehittivät toiminnassaan ja heidän taitonsa lisääntyivät; internetkoulutus oli onnistunut</p>
<p>Lepistö ym. 2017. <i>The family health, functioning, social support and child maltreatment risk of families expecting a baby.</i> Suomi</p>	<p>Kuvailla perheiden terveyden, toimivuuden, sosiaalisen tuen ja lasten kaltoinkohteluriskin yhteyttä perheissä joissa odotetaan vauvaa</p>	<p>Seuranta-tutkimus</p>	<p>Perheet, joissa suurentunut lasten kaltoinkohteluriski (n=380 perhettä)</p>	<p>78 perheellä oli suurentunut riski lasten kaltoinkohtelulle. Se oli yhteydessä vanhempien ikään, äidin koulutukseen, kumppanin isän mielenterveysongelmiin, äidin huoleen kumppaninsa alkoholinkäytöstä ja äidin vaikeuksiin puhua perheensä ongelmista. Lasten kaltoinkohteluriski oli yhteydessä perheen toimivuuteen ja terveyteen. Riskiperheet saivat vähemmän tukea neuvolassa.</p>

<p>Armour ym. 2014. <i>A Latent Class Analysis of Childhood Maltreatment: Identifying Abuse Typologies</i>. Tanska</p>	<p>Selvittää, onko kaltoinkohtelun uhreille tyypejä/luokittelutapoja tanskalaisten nuorten keskuudessa</p>	<p>Strukturoidut haastattelut</p>	<p>24-vuotiaat nuoret aikuiset (n=2980). 852 osallistujalla oli aiempi yhteys lastensuojelun</p>	<p>Neljä erillistä kaltoinkohtelutyyppiä löydettiin; ei-kaltoinkohdellut, psyykkisesti kaltoinkohdellut, seksuaalisesti kaltoinkohdellut sekä useille eri kaltoinkohtelun muodoille altistetut. Lastensuojelustatus ja naissukupuoli vaikuttivat tiettyihin kaltoinkohtelutyyppisiin.</p>
<p>Ben-Natan ym. 2013. <i>Risk Factors for Child Abuse: Quantitative Correlational Design</i>. Israel</p>	<p>Tunnistaa lasten kaltoinkohtelun riskitekijöitä</p>	<p>Sairauskertomuksista kerätty informaatio</p>	<p>Lapset, joiden oli raportoitu kohdanneen kaltoinkohtelua (n=114)</p>	<p>Fyysinen kaltoinkohtelu oli tyypillisimmin raportoitu lasten kaltoinkohtelumuoto. Valtaosa seksuaalista kaltoinkohtelua kohdanneista oli tyttöjä. Valtaosa kaltoinkohtelutapauksista havaittiin ensiavussa hoitajien toimesta.</p>
<p>Lines ym. 2017. <i>Integrative review: nurses' roles and experiences in keeping children safe</i>. Australia</p>	<p>Tunnistaa hoitajien roolit ja kokemukset lastensuojelusta</p>	<p>Systemaattinen kirjallisuuskatsaus</p>	<p>n=60 tutkimusta</p>	<p>Kolme päälöydöstä havaittiin; 1) hoitajien riittämätön tieto, 2) kommunikaation parantamisen tarve ja 3) haavoittuvien perheiden tukeminen</p>
<p>Toros K & Tiirik R. 2014. <i>Preschool Teachers' Perceptions About and Experience with Child Abuse and Neglect</i>. Viro</p>	<p>Selvittää Viron esikouluopettajien kokemuksia ja näkemyksiä liittyen lapsiin jotka ovat kohdanneet kaltoinkohtelua</p>	<p>Kyselytutkimus</p>	<p>Virolaiset esikouluopettajat (n=108)</p>	<p>Opettajat ymmärtävät kaltoinkohtelun käsitteen ja heillä on kokemusta kaltoinkohdelluista lapsista työssään. Henkinen väkivalta on vaikeampi tunnistaa kuin esimerkiksi fyysinen väkivalta.</p>